

Българи

БРОЙ 4 | 2021

ЦЕНА – 30 Kč



Филип Аврамов: Целта на киното е да пробужда желание за живот

Изложба по случай 20-годишнината на сдружение „Възраждане“

Юбилеен концерт на ансамбъл „Пирин“

Премиера на книгата за „Българска седянка“

Чешка премиера на „Горещото лято на 1968 г.“

„На конци. 1968. Една действителна история“



Сдружение „Възраждане“
Концерт на квартет „Шевчик“, 26.09.2021 г., Дом на националните малцинства



Ученици и родители от БНУ „Възраждане“ на изложбата, посветена на 20-годишнината на сдружение „Възраждане“ и на откриването на новата учебна 2021 година



Скъпи читатели,

Известният български артист Филип Аврамов казва в интервю за настоящия брой, че където и да живее един българин, той си остава българин.

Но с какво всъщност свързваме българската национална идентичност и какви са конкретните ѝ прояви? Петра Марино, която е част от екипа на „Таратанци“, визуализира българските народни танци, смята, че хората са част от нашата идентичност и че човек, който познава своята идентичност, е по-силен и по-уверен.

Българската идентичност в чужбина за някои може да бъде тема с много въпросителни. Но не и за танцьорите от ансамбъл „Пирин“ от град Бърно. Те вече 20 години разпространяват българския фолклор в Чехия и в много други европейски държави.

Изучаването на родния език е важен елемент в процеса на осъзнаване на собствената идентичност. Медиите също допринасят за съхраняването на езика в наше време. Сдружение „Възраждане“ в град Прага вече две десетилетия развива активна културна и образователна дейност, издава списание „Българи“ и провежда неделно училище. Неин израз беше и изложбата, посветена на 20-годишнината от създаването на „Възраждане“.

За това как нашите студенти в Прага са съхранявали своята идентичност и как са разпространявали българската култура от края на 19-ти до средата на 20. век, научаваме от труда на историчката Красимира Мархолева, който излезе от печат тази есен. Премиерата на книгата за историята на „Българска седянка“ беше в Дома на националните малцинства в Прага в рамките на Дните на българската култура, организирани от сдружение „Възраждане“.

Още две други интересни издания, но свързани със събитията от 1968 г. в Чехия и в България („Горещото лято на 1968 г.“ на Ангел Николов и „На конци“ на Веселин Праматаров), отразяваме в настоящия брой. Те бяха представени съответно в Министерството на външните работи на Чехия и в словашкото посолство в София.

С филма си „Жените наистина плачат“ артистката и сценаристка Биляна Казакова ни изпраща посланието да изразяваме емоциите си. Тя вярва, че човек може да надскочи себе си, да дава повече и да вярва повече. Има ли модерното говорене все още връзка с нашата идентичност, или се управлява само от рекламите, които изпълват общественото пространство с чуждици, за които се чудим и маем какво означават и които често загрозяват езика ни? Размисли по темата можете да прочетете в статията на Красимир Проданов.



Ансамбъл „Пирин“ от град Бърно

За щастие, животът ни дарява и с много хубави неща – като красивите мостове и кътчета по поречието на Вълтава, омайните градини и крайпражкия рай на добротата, където човек напълно забравя, че живеем в поредния пик на коронавируса.

През есента не можем да отменим току-така оранжевите планини от тикви и да не си припомним какво символизира тиквата и тиквеникът за българина. „Царицата на есента“ обаче има много полезни за нашия организъм свойства и не трябва да я подминаваме с пренебрежение.

Приятно четене!

Мария Захариева

Съдържание:

Българската общност 4 - 9

Изложба, посветена на 20-годишния юбилей на сдружение „Възраждане“ / Премиера на книгата на Красимира Мархолева за пражкото дружество „Българска седянка“ / Вавилонфест / Ансамбъл „Пирин“ от град Бърно празнува 20 години

Българо-чешки връзки 10 - 13

Чешка премиера на книгата на Ангел Николов „Горещото лято на 1968 г.“ / Премиерата на „На конци. 1968. Една действителна история“

Интересно 14 - 16

На всяка манджа – тиква / Крайбрежен рай на добротата

Накратко 17

Култура и традиции 18 - 26

Денят на преводача и вечер, посветена на

Съединението в БКИ-Прага / XXIX международен филмов фестивал „Любовта е лудост“ / Филип Аврамов: Целта на киното е да подбужда желание за живот / Биляна Казакова: Стигма е, че емоциите са само за жените / Златната роза разцъфна във Варна за 39-и път / Петра Марино за проекта „Таратанци“

Слънчева храна 27

Актуално 28 - 29

Българският ни е... чужд

Чешки импресии 30 - 33

Където Вълтава среща Прага

Годишнини 34 - 35

140 години от смъртта на Неофит Рилски

Пътешествия 36 - 37

Прага на цветята и радостта

Изложба, посветена на 20-годишния юбилей на сдружение „Възраждане“

На 24 септември 2021 г. сдружение „Възраждане“ в град Прага отбеляза своя 20-годишен юбилей с изложба в Дома на националните малцинства. Украсените с богат снимков материал и подредени тематични пана отразяват разнообразната и богата културна, образователна и издателска дейност на дружеството. Изложбата продължи до 3 октомври и се осъществи в рамките на Дните на българската култура, организирани ежегодно от сдружение „Възраждане“ с подкрепата на Министерството на културата на Чехия и на Пражката община.



Проф. Владимир Пенчев от БАН и доц. Гина Бакърджиева, лектор в Карловия университет, бяха гости на изложбата

Експозицията откриваше ролбанер, посветен на историята на българската общност в чешките земи. Днес сред най-активните сдружения в Чешката република е „Възраждане“, основано през лятото на далечната вече 2001 г. и официално регистрирано през есента на същата година в Министерството на вътрешните работи на Чешката република. Неговите учредители си поставят за цел да запазят българския дух, културните и национални традиции на българите в Чехия.

Списание „Българи“

Няколко пана бяха посветени на издаването от сдружение „Възраждане“ списание „Българи“, което започва да излиза като информационен бюлетин „Възраждане“ през декември 2001 г., а от май 2002 г. до днес – като илюстрирано списание с финансовата подкрепа на чешкото Министерство на културата. То заема изключително важно място в културно-просветната дейност на сдружението. Бяха изложени някои от броевете на списанието, някои от приложенията

към него (календари, сборници с литературни произведения – проза и поезия, разкази на съвременни български автори, книгата „Жените в българо-чешката взаимност“), както и илюстрации от художничката Луиза Станева, публикувани в списанието.

„Дни на българската култура“

Друга част от панелите представяха

„Дните на българската култура“, които се провеждат ежегодно всяка есен (от 2003 г.) и са реализирани с финансовата подкрепа на Пражката община и Министерството на културата на Чешката република.

На паната можеха да се видят също така плакати от **изложби** (сред тях изложбата „Владимир Сис“, представена от доц. д-р Владимир Пенчев и Ани Златева от БАН, експозицията „Река на толерантността“, организирана заедно с Национален фонд „13 века България“, изложби с участието на художниците Стоян Генчев, Николай Станев, Бистра Бакалова, Николай Златев, Петя Константинова и др.). Част от плакатите ни припомниха **литературни срещи**, на които през последните 20 години гостуваха поетите и писателите Маргарита Петкова, Ивайло Диманов, Стефан Кисьов, Деян Енев, Бойка Асиова, Божана Апостолова, Златна Костова, издателят Пламен Тотев и др. Други плакати отразяват интересни моменти от **моноспектакли** с участието на артистите Бойка Велкова, Лина Гладийска-Георгиева и на режисьорката и сценаристка Анна Петрова, както и **филмовите вечери** (някои



Магдалена Каранешева и Юлиана Христова са щастливи, че сме отново заедно

от които с участието на българския режисьор Людмил Тодоров). Най-много са плакатите, документирани множеството **концерти с класическа музика**, както и организирани всяка година **коледни концерти** в пражкия Рудолфинум с участието на български, чешки, словашки и руски изпълнители.

Пред посетителите сякаш оживяват моменти от незабравимите за мнозина от нас **фолклорни концерти** на известните народни изпълнители Валя Балканска и Петър Янев, Теодосий Спасов, Пейо Пеев, Петър Миланов, Християн Цвятков, Иво Папазов-Ибряма, Стоян Янкулов, Елица Тодорова, Петър Ралчев и Георги Янев, Валери Димчев и Десислава Димчева. Всички концерти са организирани в Прага по инициатива на Мария Захариева – председател на сдружение „Възраждане“.

„Клуб Възраждане“

Поредица от пана отразяваха и богатата клубна дейност на дружеството. От 2003 г. **клуб „Възраждане“** организира честването на български национални, културни и фолклорни празници (Баба Марта, Трети март, Великден, Гергьовден, Ден на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност, Бабинден, Независимостта на България, Деня на народните будители, Никулден), поддържайки по този начин живи българските културни и национални традиции сред „пражките“ българи. Част от културната дейност на сдружението включва и съвмест-



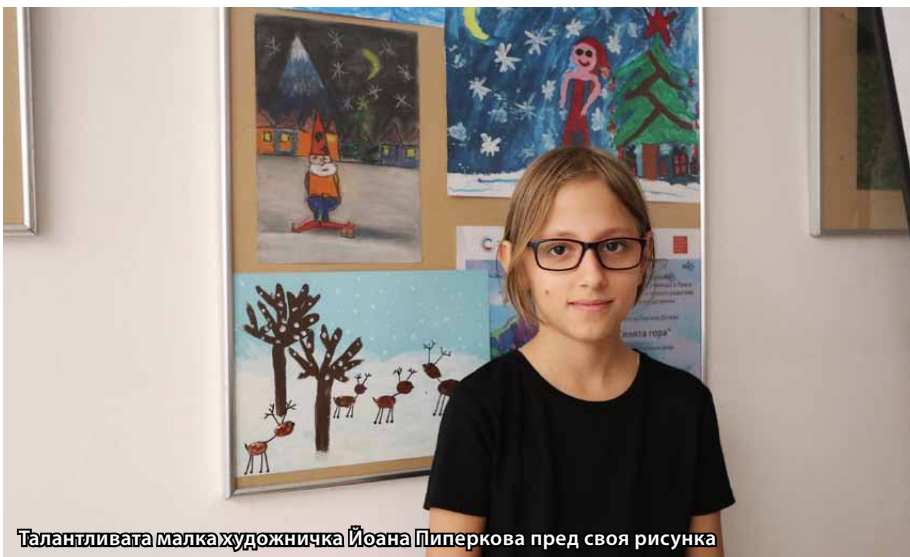
Учениците от БНУ „Възраждане“ разгледаха с интерес изложбата, посветена на 20-годишната дейност на сдружението

ни мероприятия с дружествата на други малцинства, както и с Дома на националните малцинства (ДНМ). Няколко табла бяха посветени на сътрудничеството на „Възраждане“ с гръцкото малцинство (детски карнавал, фолклорни концерти, коледна работилница) и с учредената през 2018 г. Академия на националните малцинства (участие в конференции, новогодишни тържества, пролетни празници и др.). Израз на сътрудничеството с ДНМ е участието на сдружението в „Нощта на музеите“, в „Света на книгите“ и в срещите и конференциите на националните малцинства.

Българско неделно училище „Възраждане“

Специално място в изложбата заема поредицата пана, посветени

на Българското неделно училище „Възраждане“, създадено през 2002 г., което от 2007 г. се провежда в Дома на националните малцинства в Прага. През последните години то е частично финансирано от Министерството на образованието на България. Представеният на изложбата богат снимков материал красноречиво показва наситения с емоции културен живот на БНУ „Възраждане“. Всяка година ученици, учители и родители отбелязват българските традиционни и национални празници (Баба Марта, Трети март, 24 май, Деня на народните будители, Коледа). Празниците, особено посрещането на Баба Марта, Трети март и Коледа, са винаги съпроводени с богата литературно-музикална програма. Бяха изложени също така рисунки на учениците от БНУ „Възраждане“ и оригинални мартици, изработени от тях. Специално място в културния живот на училището заема празникът 24 май, който се отбелязва с посещение на Велехрад, с поднасяне на цветя на паметниците на св. св. Кирил и Методий на Карловия мост и в Микулчице, Южна Моравия. Изложбата „20 години сдружение „Възраждане“ представя само част от многостранната дейност на дружеството на българската общност в Прага, което вече две десетилетия издава списание „Българи“, организира неделно училище и развива богата клубна дейност.



Талантливата малка художничка Йоана Пиперкова пред своя рисунка

Д-р Красимира Мархалева

Снимки: архив на сдружение „Възраждане“

Седянка отбеляза премиерата на скъпоценна книга

На 11 октомври 2021 г. в Дома на националните малцинства в Прага се състоя премиерата на книгата на Красимира Мархолева „История на пражкото студентско дружество „Българска седянка“ (1880 – 1954)“, издадена от издателство „Фабер“. Премиерата беше осъществена в рамките на Дните на българската култура, организирани от сдружение „Възраждане“ с подкрепата на Министерството на културата на Чехия и на Пражката община.



Авторката на труда Красимира Мархолева с водещата на вечерта Мария Захариева

Историята на първопроходците от „Българска седянка“ е съхранена

Заслугата е изключително на д-р Красимира Мархолева, като интересът ѝ е двустранен. От една страна, тя е амбициозен учен – завършила е история и бохемистика в СУ „Св. Кл. Охридски“, като защитава в същия университет и дисертация на тема „САЩ и чешкият и словашкият национален въпрос, 1914-1919“. Следва и докторат в Карловия университет, като темата е „Между старата и новата родина: интеграция и себеидентификация на чешката общност в САЩ през втората половина на XIX век“. Наред обаче с чисто научния поглед, авторът добавя и собственото си любопитство – най-малкото като човек, който от дълги години е свързал живота си с Чехия.

„История на пражкото студентско дружество „Българска седянка“ (1880-1954)“ предлага пространен поглед както към процесите вътре в чешкото общество през същия този период, така и към усилията на българите да намерят място в него, като същевременно съхранят идентичността си. Красимира Мархолева предлага огромно разнообразие от източници,

за да очертае характера на този нелек период от историята, а централната роля, разбира се, принадлежи на самите създатели и участници в „Българска седянка“. Книгата, чийто предговор е написан специално от **проф. д-р Владимир Пенчев**, разглежда българо-чешките отношения още от средата на по-миналия век, концентрира се върху създаването и дейността на „Българска седянка“, но наред с това оформя един контекст на случващото се в двете

страни през достатъчно обширния период на съществуване на дружеството.

На премиера като на седянка

Разбира се, и самата премиера, организирана от сдружение „Възраждане“, неусетно придоби характера на една от онези седянки, които са били празник за студентството в Прага навремето. Авторът Красимира Мархолева разказа за вдъхновението си и работата по книгата, като в същото време се впусна заедно с гостите в интригуваща дискусия за характера на славното българско дружество, за срещите на членуващите в „Седянка“, за проблемите и неблагоприятията им.

Домакини и гости се радваха на новата книга и я разискваха, но заедно с това дори надскочи съдържанието ѝ. Една от темите, спечелила любопитството на всички, беше за това на какъв език са се провеждали срещите на „Българска седянка“ едно време. Красимира Мархолева цитира официалните източници, според които е било задължително да се говори на немски или на чешки. Много пъти българите били буквално прогонвани от мястото на срещите си, защото разговаряли на родния си език. Лично чешкият



Книгата на Красимира Мархолева за „Българска седянка“ запечатва историята на българската общност на територията на днешна Чехия



Красимира получи цветя и много поздравления за свършеното



Проф. д-р Ян Рихлик въключи с удоволствие в дискусиата

историк и голям приятел на България проф. д-р Ян Рихлик обясни защо се е получавало така, като цитира законите от тогавашна Австро-Унгария.

От Прага до София и обратно

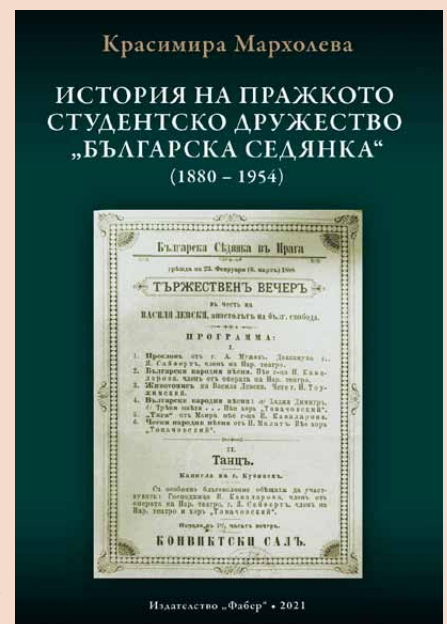
Естествено, за да е седянката истинска, последваха неофициални разговори – интересно беше, че гостите на премиерата споделиха много любопитни факти и за съществуващите чешки дружества в България. Докато Красимира Мархалева раздаваше посвещения и автографи, се озовахме на **софийската улица „Кракра“**, където до днес е седалището на най-известния чешки (и словашки) клуб у нас. Но после се завърнахме отново в Прага, за да изясним въпроса има ли приемник дружество „Българска седянка“. Според разменените мнения – по-скоро не, защото комунистическата епоха унищожава създаденото дотогава или го заменя с бутафорни структури, които са далеч от плама на студентите, членували в „Българска седянка“. Затова е безценно стореното от Красимира Мархалева – мъничка частица от историята ще гори с животелна сила и за бъдещите поколения.

От мястото на седянката:
Красимир Проданов

„Българска седянка“ е най-старото легално българско студентско дружество в чешките земи. То е основано през декември 1880 г. от български и чешки студенти в град Прага. Част от членовете на дружеството (действителни и почетни) са представители на българската следсвобожденска интелигенция, български чехи, строители на модерна България, допринесли за развитието на двустранните връзки: акад. Александър Теодоров-Балан, акад. Михаил Арнаудов, проф. Любомир Милетич, проф. Борис Йоцов, Ян Мърквичка, Владислав Шак, Карел Лукаш, композиторите Ангел Букорещлиев и Добри Христов, оперната прима Христина Морфова и пианистката Людмила Прокопова, писателката Люба Сплиткова-Касърова, чешкият журналист Владимир Сис и много други. Първият председател на сдружението е Васил Атанасов, а след него поста заема Александър Теодоров-Балан.

Целта на членовете на „Българска седянка“ е популяризиране на българската история, култура и език в чешкото общество чрез сказки, вечеринки и езикови курсове; развитие на българо-чешките културни връзки, пропагандиране на българската национална кауза сред чешката общественост. Дружеството си сътрудничи и с други славянски дружества в Прага, а дейността му е широко отразявана в чешките медии.

Богатият културен живот на „Българска седянка“ продължава повече от половин век. Сдружението съществува до лятото на 1954 г., когато е изтрито от кадастъра на дружествата в Чехословакия.



Д-р Красимира Мархалева завършва история и бохемистика в СУ „Св. Климент Охридски“. Хоноруван асистент е към Катедрата по нова и съвременна обща история към същия университет (2001/2002 г.). През 2005 г. защитава докторска степен с дисертационен труд на тема „САЩ и чешкият и словашкият национален въпрос, 1914 – 1919“. Научните ѝ интереси са фокусирани върху историята на Източна и на Централна Европа (XVIII – XX век). Автор е на научни публикации на чешки, български и английски език. Специализира в Будапеща, Виена, Бърно и Прага. През 2020 г. защитава докторат по социална и културна антропология към Факултета по хуманитарни изследвания в Карловия университет на тема „Между старата и новата родина: интеграция и себеидентификация на чешката общност в САЩ през втората половина на XIX век“. Сътрудник е на списание „Българи“ от 2009 г., а от 2011 г. е член на редакционната му колегия. Учител е по история и цивилизация в Българско неделно училище „Възраждане“ към сдружение „Възраждане“, град Прага.

Снимки: Деница Проданова

„Вавилонфест“ – река на дъгата от миналото към бъдещето

От 11 до 18 септември в Бърно се проведе ежегодният „Вавилонфест“ (Babylonfest). Фестивалът се организира от асоциация „Вавилон“ в сътрудничество със Съвета за националните малцинства към общината в Бърно и Съвета на Южноморавската област, както и с организациите на националните и етнически малцинства.



както и две пианистки с македонски и азербайджански произход.

„Реката на дъгата“

Финалът на фестивала беше на 18 септември, когато представителите на различните малцинства и етноси преминаха в дефиле по улиците на Бърно и „украсиха“ града с пъстроцветните си носии. След това танцовите състави и групи се отправиха към парк „Лужанки“, където участваха в концерта на националните общности.

Концерт в парка „Лужанки“

На концерта в парка участваха 9 танцови и певчески групи от различни малцинства, представящи богата и разноцветна палитра от танци, музика, обичаи, различна душевност, емоционална нагласа и култура. В това културно многообразие безспорно се открояват ромските състави. Но не може да се подмине станалото вече традиционно участие на ансамбъла за български народни танци „Пирин“, който бе посрещнат и изпратен с бурни овации от публиката. Кулминация на концерта беше изпълнението на младежкия танцов състав „Пучик“, който разпространява фолклор от различни области на Словакия и граничните моравско-словашки райони. Силно впечатление прави младежката енергия, динамиката, позитивизмът на „Пучик“, който грабва публиката. Вечерта се проведе концертът на бърненската група „Цимбал Класик“ и на дуета на известните сестри Марта и Тена Елефтериату (деца на гръцки емигранти, преселили се в Чехословакия през 50-те години на 20. век в резултат на гражданската война в Гърция). „Вавилонфест“ е пъстроцветие от различни култури, изпълнено с много музика, красиви хореографии и положителни емоции, което и тази година изпълни улиците, парковете и концертните зали на Бърно заедно с настъпващата есен!

Ивайло Живков

Тази година „Вавилонфест“ съчета две събития – традиционния фестивал Дни на националните малцинства, както и Деня на националните малцинства на Южноморавската област, който поради пандемията беше отложен от пролетта за есента. Това допринесе за по-мощна изява на различните култури на националните общности и етноси, живеещи в Южна Моравия. Българската общност беше представена от ансамбъла за български народни танци „Пирин“ с ръководител инж. Георги Георгиев и от фолклорна група „Китка“ от БНУ „Св. св. Кирил и Методий“ към Българското сдружение в град Бърно, с ръководители Галя Георгиева и Георги Жилев. Програмата беше разнообразна и включваше турнир по боулинг (11.10.), беседа дискусия „Живеят сред нас“ (13.9.), засаждане на дърво в парка „Лужанки“ (14.9.); тази година дървото беше върба – символът на моравските хървати, пуб квиз (15.9.) – състезание викторина, в което отборите показаха своите знания по въпроси, свързани с националните малцинства и държавите, от които произхождат. Това събитие беше организирано от българското малцинство.

„Живеят сред нас“

Беседата дискусия „Живеят сред нас“ постави акцент върху личните съдби

на хора, получили подкрепа и успели да се реализират в Чехия. Разказът от първо лице на три дами – възрастна жена, представителка на моравските хървати, която носи в себе си спомените от Втората световна война и безумията на комунизма, колумбийска жена, последвала любовта на живота си в Чехия, и ромско момиче, осмелило се да се противопостави на традициите и да поеме само отговорност за живота си.

Среща с виетнамската традиционна култура

16 септември премина под знака на една далечна за Европа екзотична дестинация – Виетнам. В средите на виетнамското общество в Южна Моравия ни отведе литературно-музикалната работилничка. Запознахме се с виетнамската традиционна култура, песни, танци, кухня, получихме полезна информация за туристически пътувания във Виетнам.

„Лицата на музиката“

Под знака на класическата музика премина 17 септември. В концерта участваха изпълнители от националните малцинства, възпитаници на Бърненската консерватория. В концертната зала „Леош Яначек“ се извиха представители на немското, руското, ромското, словашкото, виетнамското и полското малцинство,

Юбилеен концерт на ансамбъл „Пирин“

През октомври тази година ансамбъл „Пирин“ от гр. Бърно отпразнува 20-ата годишнина от своето основаване под звуците на автентична българска народна музика.

От далечната 2001 г. до днес „Пирин“ радва зрителите със своите изпълнения на български фолклорни танци, като се изявява на десетки концерти и фестивали както в Чехия, така и в редица европейски държави. Ансамбълът участва два пъти и в най-голямото национално фолклорно събитие в България – Съборът на българското народно творчество в Копривщица. През септември пиринци се представиха отлично и на традиционния за гр. Бърно Фестивал на националните малцинства „Вавилонфест“, в който участват ежегодно от 2009 г. Основателят на ансамбъла инж. Георги Георгиев организира за 18-та година станалия вече традиционен целодневен семинар, посветен на българския фолклор и танцово изкуство, както и на традиционната ни кухня. Събитието се проведе на 23 октомври в Културен дом „Рубин“, който от сутринта беше изпълнен с музика и добро настроение. Много бяха желаещите да се полюбуват на автентични български танци. По традиция, семинарът започна с тричасов фолклорен маратон, по време на който танцьорите се учат да играят хорà от различни фолклорни области. Участниците имаха възможността да се запознаят с някои от българските танци, да упражнят



Пиринци празнуват 20 години от създаването си

или заучат нови стъпки. Сред посетителите бяха членовете на ансамбъла, българи от смесен произход и немалко чужденци – от Украйна, Азербайджан, Унгария. Г-н Георгиев показва стъпките на известни танци от Добруджа, Тракия и Македония. В ранния следобед гостите на семинара се насладиха на традиционна трапеза с български ястия, приготвени от членовете на ансамбъла. Разбира се, не липсваха нашите любими гозби като боб с люти чушлета, леща, кюфтета, баница, питка с лютеница, мусака и още много други. Вечерта се състоя галаконцертът, в който се включиха дългогодишните приятели на „Пирин“ – танцовият състав „Китка“ от Виена, ансамбъл „Мартеница“ от Будапеща и музикалната група „Тракия бенд“, също от

унгарската столица. Ансамбъл „Пирин“ откри танцовата програма с мъжки тракийски танци и „Тракийска китка“, след което следваше изпълнението на „Дунавски ритми“. Виенският състав „Китка“, под ръководството на Валя Дряновска, зарадва публиката със северняшки и пирински танци. Програмата обогати и ансамбъл „Мартеница“ с пищни традиционни танци от Странджа и Тракия. В концерта взеха участие и децата от фолклорна група „Китка“ към БНУ „Св. св. Кирил и Методий“ с ръководители Галя Георгиева и Георги Жилев. Кулминацията на официалната програма беше разрязването на юбилейната торта с цветовете на българския триколюр. Изви се голямо хоро с участието на всички танцови състави, които успяха да привлекат на сцената повечето гости. Присъстващите бяха впечатлени и от вкусните български ястия, традиционната питка и качествените български вина. За музиката се погрижиха музикантите от група „Тракия бенд“, които до късно през нощта радваха всички със своето изкусно изпълнение на български народни песни и танци. На ансамбъл „Пирин“ и на неговия ръководител г-н Георги Георгиев желаем най-сърдечно да продължават да съхраняват и разпространяват българската култура и традиции още дълги години!



Ансамбъл „Пирин“ на юбилейния концерт

Боряна Ненова

Снимки: Ивайло Жилков

Чешка премиера на книгата на Ангел Николов „Горещото лято на 1968 г.“

На 30 август 2021 г. в Министерството на външните работи на Чешката република се състоя премиерата на чешкия превод на книгата на Ангел Николов Филев „Горещото лято на 1968 г. Пражката пролет, „братската помощ“ и Народна република България“, излязла в издателство „Академия“ през 2021 г. в превод на Яна Георгиева.



Заместник-министърът на външните работи на Чехия Павел Ярош представя книгата на Ангел Николов в Чернинския дворец

Представянето на книгата се осъществява под егидата на чешкия заместник-министър на външните работи Павел Ярош в сътрудничество с Посолството на Чешката република в София, Чешкия културен център в София и Българския културен институт в Прага. На премиерата присъстваха и чешките посланици Душан Щраух, Петър Поспихал и Лукаш Кауцки, Христо Йовчевски – първи секретар, завеждащ Политическа и пресслужба в Посолството на България в Прага, Веселин Вачков – директор на редакцията на „Лидове новини“, Георги Бечев – представител на българското малцинство в Съвета на националните малцинства към Парламента на Чешката република, авторът Ангел Николов, преводачката Яна Георгиева, известната чешка писателка Бианка Белова, проф. Лидия Ковачева и др. За приятната атмосфера на вечерта допринесоха изпълненията на виолончелистката и певицата Дорота Барова. Събитието модерираше Дагмар

Остршанска – директор на Чешкия център в София. Тя даде думата на г-н Павел Ярош, който представи накратко двете части на книгата (наблю-

денията на г-н Николов, който е бил студент в Прага по време на инвазията, и развитието на възгледите на българското общество по отношение на тези събития). Зам.-министърът изрази надеждата, че книгата ще намери път към чешките читатели, защото и до днес събитията от 1969 г. предизвикват широка дискусия. Посланик Кауцки говори за традиционно добрите българо-чешки взаимоотношения, нарушени през 1968 г. Той благодари на организаторите на мероприятиято, както и на издателство „Академия“ за това, че с публикуването на книгата на Ангел Николов дава възможност на чешките читатели да се запознаят с българската гледна точка за августовските събития през 1968 г. и за инвазията на войските от Варшавския договор. Българското участие не е голямо, каза той, изпратени са над 2000 войници. Но натискът от страна на Тодор Живков върху Брежнев за евентуална инвазия е бил много голям и е започнал още през март 1968 г. Посланик Кауцки определи представянето на



Преводачката Яна Георгиева и Ангел Николов



Дагмар Остршанска – директор на Чешкия център в София, и посланикът на Чешката република в София Лукаш Кауцки



Известната писателка Бианка Белова

книгата в Чернинския дворец като изключително събитие, в което чешкото посолство в София с радост участва, и пожела на автора много успехи и най-вече здраве.

Мария Повишилова – маркетингов директор на издателство „Академия“, благодари на Ангел Николов, че е написал книга за събитията от 1968 г., в която е отразил и своите лични спомени. „Книгата излиза в поредицата „История“, която е най-търсената. Вярвам, че тя ще достигне както до възрастните, така и до младите читатели“, заключи тя и поздрави всички, които са допринесли за организацията на събитието.

Дагмар Остршанска допълни, че книгата на Ангел Николов има две издания в България. Първото издание е

на Фондация „Д-р Желю Желев“ през 2013 г. – по случай 45-годишнината от Пражката пролет и нападението над Чехословакия, а второто е на издателство „Сиела“ – през 2018 г., по случай 50-годишнината. Тя каза, че инициативата за превеждането на книгата на чешки език е на бившия чешки посланик в София Душан Щраух. След това директорката на Чешкия център представи автора Ангел Николов, който е историк и писател, и поясни, че по време на августовските събития той е бил студент в Прага и е участвал в тях. След това се е върнал в София и е завършил история и философия в Софийския университет.

Три откъса от първата и втората част на книгата прочете известната чешка писателка с български корени Бианка

Белова. На въпроса на Дагмар Остршанска как възниква книгата и какъв е импулсът за създаването ѝ, Ангел Николов отговори лаконично: „Писах я дълго и всеки факт съм проверявал от много източници. Моят приятел, с когото работех в Свободна Европа, ме накара да я напиша.“

В процеса на работа историкът е интервюирал както български, така и руски участници в събитията през август 1969. „Тогава все още в Русия нямаше такава силна цензура и аз имах щастието да се свържа с руски войници, които говореха истината. Вече такива няма“, добави той. Авторът сподели, че преди да излезе книгата му, бившият зам.-редактор на партийния вестник „Работническо дело“ е издал също книга („Соцроман“ на Димитър Шумналиев, б.ред.). „Нищо по-страшно не съм чел и това още повече ме амбицира да напиша книгата си“, сподели писателят. Той каза, че след издаването ѝ реакциите в България са били противоречиви и че е имало и много негативни. Историкът представи и своята колежка от 1968 г., пристигнала специално за премиерата от Швеция. „Проф. Лидия Ковачева е пряк свидетел на първата студентска акция в „Страхов“, когато бяхме бити от Държавна сигурност“, добави той.

След приключване на официалната част всеки имаше възможност да си купи „Горещото лято на 1968 г. Пражката пролет, „братската помощ“ и Народна република България“ и да получи автограф от автора.



Чешкото и българското издание на мащабното документално изследване на българския историк

Мария Захариева

Снимки: Мария Захариева

Премиерата на „На конци. 1968. Една действителна история“ в словашкото посолство в София

Памет и признание за тримата български студенти,
протестирали срещу смазването на Пражката пролет



Словашкият посланик в София
Мануел Корчак открива премиерата
на книгата в Словашкото посолство



Словашкият посланик Мануел Корчак (вторият вляво), министърът на културата
проф. Велислав Минев (третият вляво), Лукаш Кауцки (първият вдясно) - посланик
на Чешката република в София

„Едуард Генов, Валентин Радев, Александър Димитров. Колко българи знаят имената на тримата студенти, осъдени през септември 1968 за протеста си срещу смазването на Пражката пролет?“

Това са първите изречения от статията „Епопея на предадените“ на моя колега Борислав Сковчев, която през 2007 г. публикувах в издаваното от мен списание „Диалог“, Холандия. Три години по-късно напомних тази горчива констатация в статията си „Да, съпротива имаше“, посветена на Едуард Генов по повод внезапната му кончина. И отново зададох този въпрос:

„Но колцина българи знаят имената на тримата студенти, арестувани и осъдени през септември 1968 за разпространяването на позивите, **„Вън войските на марионетката Живков от ЧССР!“** и за протеста им срещу смазването на Пражката пролет?“ Доживях да чуя тези думи на 29 септември тази година, изречени от политик. Не от български политик, а от **Председателя на Сената на Чешката република Милош Вистръчил,** който по повод представянето на книгата на В. Праматаров „На конци. 1968. Една действителна история“ в словашкото посолство в София, заяви:

„През ноември 2018 г. на тържествена церемония в Сената на чешкия

парламент Институтът за изследване на тоталитарните режими връчи на тримата български граждани: **Александър Димитров, Едуард Генов и Валентин Радев** Награда за последователна защита на принципите на демокрацията, свободата и човешките права. Двама от тях, за съжаление, получиха наградата посмъртно.

Имената на тримата български студенти не бяха толкова познати в Чешката република, както например имената на протестиращите на Червения площад в Москва **Наталья Горбаневска, Виктор Файнберг, Лариса Богораз, Константин Бабицкий** и други, които за смелата си постъпка на 25 август бяха „възнаградени“ с няколко години затвор, трудови лагери и психиатрични клиники, или името на полския гражданин **Ришард Сивец,** който през септември 1968 г. се принесе в жертва и стана първата жива факла в страните от Съветския блок.

Ето защо съм много щастлив, че в България излиза графичната новела на Веселин Праматаров **„На конци. 1968. Една действителна история“.** Графичната форма на това издание може би ще заинтригува младото поколение и много ще се радвам, ако книгата излезе и на чешки език. Все по-често се натъкваме на факта, че младото поколение

в страната ни знае много малко за събитията през 68-ма и тази книга ще припомни, от една страна, инвазията в Чехословакия на армиите от петте страни членки на Варшавския договор, а от друга, че този срамен акт не остави безразлични няколко смели граждани в страните от бившия Съветски блок. Смелите български студенти от Софийския университет „Св. Климент Охридски“ бяха изключени от университета и изтърпяха безусловни присъди между 14 месеца и 3 години и половина. Тяхното престъпление се състоеше в разпространяването на няколко смелостин листовки и текстът на първите от тях, **„Вън войските на марионетката Живков от ЧССР!“** беше много правилен. В Чехословакия ръководената от Съветския съюз повече от 20 години инвазия донесе контролиран от Москва режим, воден на конци и представляван от **Густав Хусак.** С автора **Веселин Праматаров** сме почти връстници, по време на съветската инвазия бях на осем, той на шест, така че в този режим на марионетките сме изживели много важна част от живота си. Затова и двамата сме наясно, че човешките права и основните свободи са ценности, които трябва постоянно да си припомним.“ В разговор с Найо Тицин авторът – българският художник **Веселин**

Праматаров, обяснява защо комиксът се казва „На конци“: „Делото на тримата студенти, написали и разпространили позивите „Вън войските на марионетката Живков от ЧССР!“, което е заведено в Държавна сигурност (ДС), е озаглавено „Марионетките“. И това бе първоначалното работно заглавие на моята книга, но когато написах сценария, епизодът се спря на мотивите, на нишките, които ни движат, и понеже Тодор Живков е наречен марионетка в позивите на младежите, а от онова време има и една популярна песен „Кукла на конци“, за която се смята, че е визирала Тодор Живков, се получи една игра на думи и заглавието дойде от само себе си.“

„Вън войските на марионетката Живков от ЧССР!“

Иска се немалка смелост, за да пишеш и да разпространяваш позиви с това съдържание през 1968 г., когато България оказва „братска помощ на чешкия народ“, изпращайки войски в непокорната Чехословакия. Пропагандната лъжа, че „братската помощ“ се е радвала на „всенародна подкрепа“, отдавна е опровергана от свидетелите на събитията. Но благодарение именно на Едуард Генов, Александър Димитров и Валентин Радев, платили висока цена за куража си, днес имаме основанието да се гордеем, че и в България са се намесили хора с достойнство и с кураж да протестирали срещу позорната акция. От тримата само Александър Димитров е сред нас. През 2008 г. чешкият президент Вацлав Клаус и премиерът Мирек Тополанек го наградиха с орден „Крамарж“ за гражданска доблест. **На 1 септември 2018 г.**, по повод 50-годишнината от инвазията на войските на Варшавския договор в бившата Чехословакия и във връзка с Националния празник на Словашката република – Деня на Конституцията, с високо държавно отличие – Орден „Бял двоен кръст“ за изключителни заслуги към защитата на демокрацията и човешките права в Словакия, в България бяха наградени: Александър Димитров, Валентин Радев и Едуард Генов. Последните двама за жалост посмъртно, но техните синове присъстваха на церемонията. Тази висока награда припомни на

премиерата на новелата и бившият президент на Словакия Андрей Киска, който завърши трогателно с думите: „Радва ме, че с връчването на държавните награди на три изключителни личности, успяхме да оценим тяхната проява на смелост и да я направим видима за бъдещите поколения. Оценявам, че това послание за борбата за правда, човешко достойнство и свобода сега е оформено в увлекателна комиксова публикация, която е с амбиция да стане модерно образователно помагало при преподаването на европейската история, свързана



със събитията от 1968 г. Вярвам, че както житейският опит, така и жертвите в борбата за човешките права на нашите оценени, техните семейства и приятели, ще станат вдъхновение за укрепването на демокрацията и правовата държава на свободата, както и за гражданското общество в нашите страни.“ На премиерата на новелата на Веселин Праматаров бяха казани вълнуващи слова и от посланиците на Чехия и Словакия. Посланикът на Чешката република Н.Пр. Лукаш Кауцки говори за личната и гражданската смелост на тримата български студенти, дръзнали да се опълчат срещу смазването на Пражката пролет, и завърши с думите: „Много бих искал тяхното наследство никога да не бъде забравено и да бъде пример за бъдещите поколения.“ Посланикът на Словашката република Н.Пр. Мануел Корчек благодари



за подкрепата на този художествен проект, който носи посланието за важността на човешките права, на българския министър на културата Велислав Минев, на Посланика на Чешката република в София Лукаш Кауцки, на директорката на Чешкия културен център Дагмар Остршанска и нейните сътрудници, на госпожа Марксфелдова за нейния безценен принос, поздрави автора – господин Веселин Праматаров, и завърши с думите:

„Тази книга ми дава надежда, че можем активно да допринасяме към уважението и защитата на човешките права и свободи. Щастлив съм, че отново имам възможността да благодаря на г-н Димитров и семейството му, на семействата на Едуард Генов и Валентин Радев за това, че както през 1968 г., така и днес с тази книга защитават правдата и воюват за човешкото достойнство. В заключение, разрешете три пожелания: българските читатели да се гордеят с тази история за лична и гражданска храброст, сега адаптирана като комикс, книгата да привлече много читатели и да допринесе за дебата за правата на човека, защото те са знак за свобода.“

Проектът бе инициран от Чешкия център съвместно с Посолството на Чешката република в София и Посолството на Словашката република в София. Реализира се с подкрепата на Теленор България и в партньорство с Представителството на Европейската комисия в България. Изданието излезе благодарение на Издателска къща КИБЕА.

Даниела Горчева

Снимка: Дора Минева. Снимката е предоставена от Чешкия център

Снимки: Даниела Горчева

На всяка манджа – тиква

Има нещо мило и родно в нея, има нещо... българско



Музика за очите – тиква цигулка

Тиква като тиква, ще кажат мнозина

Превърнала се е обаче в част от родния фолклор – и направо си е завоювала място дори в народопсихологията. Въздейства някак мило и отприщва спомени – за двора например на баба и дядо и всъщност най-вече за селските стобори. Щом едно време тиквите по тях наедреели, значи идвала златна есен. Прибирали ги обаче най-накрая, след другите летни блага – и така тиквите зачаквали тихо своя ред между орехите и дюлите например. А почнел ли въздухът сутрин направо да реже, по улиците тръгвали и тикваджиите. В София например традицията е жива до днес. На няколко места по центъра още може да видите количка с печена тиква наесен. Нали нещата се извъртат, изведнъж тиквата даже стана модерна. Покапана с мед и поръсена с орехи, я предлагат печена и някои сладкарници по време на пости. При това на цената на луксозните торти. На етикета дори гордо пъстрее, че е... веган.

Само че и тиквата извървява дълъг път

Колумб, дето му събярят паметниците в наше време, е свършил и тая бъркотия, че американката с оранжеви бузки да прекоси океана и да стигне добрата стара Европа. Тиквата

намира тук втори дом и се размножава буквално навсякъде. Но и как ли да е другояче при нейната непретенциозност – нужно ѝ е слънце, вода и малко вятър. И ако лятото не е прекалено дъждовно, наесен може да приберем реколтата.

У нас тикви да искаш

Родните условия за отглеждане на тикви са идеални – както се казва, където я бучнеш, там ще поникне! Народният зевзелък и той е добавил своето, затова заговори ли се за няко-го, че е тиква, значи няма много семе в главата, т.е. сиво вещество. Оттук и други шеги – например, че у нас растат най-много тикви в цяла Европа. Ама не че главите ни са най-празни, въпреки че и това се твърди – просто обемът засети площи и тиквена продукция действително ни изкарват на върха.

И Елин Пелин добавя своето

Преди да се объркаме съвсем, редно е да споменем майстора на словото Елин Пелин. Нашият писател има най-голям принос за превръщането на тиквата в част от нашата народопсихология – разбира се, с разказа „Печена тиква“. Кой не е чувал името Душко Добродушков, кой не е чел за него... „Вкусното парченце тиква пак се мярна пред очите му — хубаво,

топло, сладко и над него се вие тънка изкустителна пара“, пише Елин Пелин. И на нас също ни се прияжда! Излишната скромност на Душко се превръща в недъг, който сякаш носим до днес – отместваме чинията с тиква, за да скрием желанията и произхода си, да избягаме от естествената си среда. Но тук вече става прекалено сложно... а е по-лесно просто да опитаме тиквата, да ѝ отдадем заслуженото!

Сладка тиква – чак нагарча

Нагарча, но за такива като Душко Добродушков от споменатия разказ. Иначе е факт, че в съзнанието на българина тиквата се свързва най-вече с десерта. С други думи, приготвя се предимно сладка – може би заради естествения ѝ сладнеещ вкус. Има и научно обяснение – тиквата е плод зеленчук, но това пък означава, че най-близките ѝ роднини в градината са домати, чушката, патладжанът и дори пъпешът. Само дето него никой и не помисля да го пече. Факт е, че баницата с тиква – или *тиквеникът*, както и печената тиква са традиция, която обагря много български празници. Но тиквата крие неподозирани таланти да прави вкусна всяка гозба. Последния път например я задушихме у дома с лук, чушка, целина, добавихме чесън на прах, синапени семенца и майорана; после напълнихме тенджерата с вода – стана супа за чудо и приказ, с която всъщност посрещнахме... Хелюин!



Тиквата е... голямо чудо

Тиквата се е превърнала в символ

Точно Хелоуин ѝ дава главна роля на есен. У нас мнозина се обявяват против празника, но в основата му са залегнали многовековни обичаи и вярвания. Тазгодишният Хелоуин отмина, но за следващия ще е полезно да знаем, че всъщност тиквената символика идва от Ирландия, а не от Щатите, както обикновено се мисли. Светлината всъщност отблъсква злото, мрака. Легендите са много, но нас ни стига и това, че всъщност точно Хелоуин е моментът да преминем на... тиквено меню.

Присъства и в народния календар

Най-много внимание у нас се обръща на тиквата, когато наближи Коледа. Сякаш задължително тя е сред постните ястия на *Бъдни вечер*. Рецептите се различават в зависимост от региона, но като цяло сладката баница с тиква – или тиквеникът, е добре дошъл навсякъде. Едно време точехме у дома кори за него; по различен начин се и сервира. Май почти навсякъде е поръсен с пудра захар, но има места, на които до днес задължително към него върви и купичка компот – още един от изпадащите в немилост десерти на бабите и дядовците ни. По-важното е друго – и в този случай тиквата е ритуално ястие; така, както изпълнява специална функция в много други обичаи.

Самият ѝ вид е празничен

Така е, защото тиквата има безброй подобия и цветове. Ясно е, че сор-



Тиквата се е превърнала в символ на есента



Тиквата Хокайдо идва от Япония

товете също са различни, но всъщност трудно може да се намерят две еднакви тикви. Личеше си и по купчините на пазарите – не толкова отдавна всъщност тиквите се продаваха точно като дините. Тиквените планини се появяваха по тържищата у нас сигурно през октомври – и се стопяваха бавно, за да ги заменят коледните елхи в средата на декември. Сега ги купуваме предимно от хипермаркетите, но... пак ни се услаждат.

Всъщност тиквата е господар на зимата

Функцията ѝ да сгрява организма и да го дарява с много полезни вещества е добре дошла в най-бедния откъм плодове и зеленчуци сезон. Самият факт, че тиквите издържат цяла зима на хладно, е показателен колко много влага в тях и природата. Ако искате здравословна храна, точно тиквата е пример за такава. Но започне ли да се стопля навън, вече е време да я извадите от менюто. Най-добре семчиците ѝ да идат в земята... и да се прероди със слънчевите лъчи на пролетта и лятото. Всъщност и по това си личи колко е универсална тиквата... Лесно може да се засели край дома. Достатъчна е педя свободна площ. Стопли ли се достатъчно през април, разпръснете семенца. И колелото на живота ще се завърти, а наесен – кой знае, може да се радвате на своята собствена тиква... символ на плодородието и дори на живота.



Удивително е разнообразието сред тиквите

Красимир Проданов

Снимки: Деница Проданова

Крайп्राжки рай на добротата

Спасение от хората търсят в него... папагалите



Норберт и неговите питомци

Радостта да откриеш ново място в любимата Прага понякога е съпроводена и от мъничко тъга – както в случая с Папагалския рай или *Parouščí ráj*. Намира се в западната част на града, в Оснице у Йесенице, като дотам има удобен градски транспорт. Буквално на минута-две от спирката поемаме по чакълиран път и след малко виждаме пъстрата порта на райското място.

А е райско по много причини...

От една страна, изпълнява мисията на спасителна станция за пъстрите птици; от друга пък, функционира и като малък зоопарк. Че е специално, си личи и по организирания ред – може просто да влезете срещу входен билет или пък да направите дарение за функционирането му и така да получите специално внимание от стопаните и... самите папагали.

Открихме Папагалския рай първо в социалните мрежи

Обичахме да гледаме шумните изпълнения на питомците на необикновеното кътче, а също така с удивление следяхме и мероприятията на неговия създател *Норберт*. Той всъщност предлага нещо уникално за Чехия – да се погрижи за екзотичните птици в труден момент. Така научихме, че в страната определено съществува проблем с отглеждането им. Просто зоомагазините дават възможност човек да си купи „стока“, която после

се оказва твърде проблематична. И започват неприятностите за собственика, които обаче по-често са направо трагични за самата птица. Някои от тях бягат и... тук вече е наред Норберт. Много често той се оказва в ролята на ловец на изгубени папагали, като включва буквално цели градчета в търсенето им. Участват пожарникари, доброволци... но главната роля остава за него. Ношува край дървото, на което е намерил убежище домашният любимец, просто дава сърце и душа...

Повечето от мисиите завършват с успех

Трудното обаче идва после! Има птици, които категорично не са за условията, създадени от техните стопани. Пък и самите собственици на папагали си ги бива. Много често сами докарват скъпите и без друго птици до мизерно положение. После... ги даряват на Папагалския рай.

Точно това е мисията на спасителната станция

И я изпълнява повече от вдъхновяващо, както се убедихме. За птиците са създадени максимално удобни условия за живот, а отношението е като към приятел, като равен с равен. Знаете ли например, че папагал, който е в депресия, е способен да оскубе цялата си перушина – и линейки, да сложи на практика сам край на

живота си? Измъкването от такава ситуация изисква много, много грижи. Доста от питомците на Папагалския рай са точно в това състояние. А на случаи на немарливо отношение Норберт и компания са се нагледали... Разказаха ни например за собственици, които хранели птиците си само с месо... което е твърде непапагалска диета. Други пък са купувани буквално като екзотична мебел – и прекарвали дни и години, оковани на определено място, например в градината. Папагалите често развиват агресивно поведение, щом за тях се полагат неадекватни грижи. Един от питомците на Папагалския рай например разкъсал ахилеса на своя стопанин. Миловидни на картинка, в действителност някои от птиците са направо опасни. А и те като хората страдат от своите болести. Най-тъжният кът в Папагалския рай на Норберт е с неизлечимо болните птици, които обаче също получават много любов всеки ден.

Мястото е чудесно за семейна разходка

Ако изберете възможност за обиколка с личен придружител, ще научите удивителни неща за екзотичните птици. Може дори да ви огрее щастие да влезете в някое от обиталищата им. Стига да прежалите... маникюр и прическа.

Най-хубавото е, че усилията не са напразни. Освен това учат да виждаме в животните също живи същества – със своите потребности и нужди. Пък и е толкова пъстро и шумно, че... със сигурност ще отнесете оттам усмивка. Посещението винаги има и благороден привкус – средствата от него отиват после за изоставени и изхвърлени, за болни папагали. И децата се учат на добро... само че с едно предупреждение. От Папагалския рай любезно информират, че не носят отговорност за нецензурните изрази, които техните питомци са научили от предишните си собственици. И с които може да ви посрещнат и изпратят.

Репортаж от Папагалския рай:
Деница Проданова и Краси Проданов

Накратко

Световноизвестната оперна певица Соня Йончева е новият национален Посланик на добра воля на УНИЦЕФ в България. Тя ще бъде застъпник за правата на децата, включително правото на здравеопазване,



Снимка: Лили Йотова, „Уницеф“

Соня Йончева

образование, равенство, закрила, и ще насърчава социалните промени и участието на децата в изграждането на тяхното мечтано бъдеще, съобщиха от УНИЦЕФ.

„Чрез моето изкуство се надявам да вдъхновя децата и младите хора никога да не губят гласа си, да станат по-силни и да подкрепят промяната на света, в който искаме да живеем“, казва Соня Йончева, цитирана в съобщението. /БТА/

Първа награда в категория „Проза“ на Портал „Култура“ 2021 получи Георги Господинов за романа си „Времеубежище“ („Жанет 45“, 2020) заради „неподражаемостта му майсторство да се гмурне в дълбините на миналото и да ни накара да се запитама има ли памет изобщо, щом бъдещето вече не е в състояние да ни приюти, а настоящето става все по-проблемно“. Втора награда беше присъдена на Албена Стамболова за сборника с разкази „Драки и къпини“ (ИК „Факел“, 2020) и на Алберт Бенбасат за сборника с разкази „Изгубени вещи“ (ИК „Колибри“, 2020).

Българският късометражен филм „Ви“ /Vi/ на режисьора Деян Цвятков спечели наградата за най-добър филм на Berlin Sci-Fi Filmfest, който се проведе в Берлин. Призът се връчва за пета поредна година. „Ви“ бе отличен сред 70 научнофантастични филма от 27 държави в различни категории. Ви е компютърна система, която позволява на хората да работят, докато спят.. (Източник: БНР)

Българският писател Георги Господинов е носител на най-престижната италианска награда за литература „Преміо Стрега Еуропо“. Той е първият писател от Източна Европа, който получава високото отличие, събщи БТА. Наградата му беше връчена на церемония в Торино през октомври в рамките на Международния панаир на книгата. Финалистите тази година бяха петима автори - от България, Франция, Румъния, Испания и Германия (Георги Господинов, Ерве Льо Телие, Ана Бландиана, Аиша де ла Крус и Ане Вебер). „Стрега“ се



Георги Господинов

присъжда ежегодно от жури, съставено от 22 италиански писатели. За европейското ѝ издание се номинират петима писатели, преведени наскоро в Италия. „Времеубежище“ излезе в Италия през юни в издателство „Воланд“ в превод на Джузепе дел’Агата, който също е отличен за превода си.

Българските лекари проф. д-р Иво Петров и д-р Камен Стойчев патентована билковата добавка Корвирал, която повишава имунната защита и включва ценни за организма компоненти. Тя съдържа екстракти от хинин, сладък пелин, горчив портокал, джанджифил, глог; ябълков пектин, витамин С, цинк, се-

лен, извлекци от корените на мушката и глухарче и др.

Да се променя българската идентичност на вече починали хора, както се прави в РС Македония, е абсолютно светотатство и богохулство, заяви в интервю за БГНЕС юристът Любомир Талев - пряк потомък на големия възрожденски деец в Македония Кузман Шапкарев и родственик на Димитър Талев. „Категорично не е правилно да се променя българската идентичност на вече починали хора от Македония. Последните думи на моя прапрадядо Кузман Шапкарев, който предвижда какви времена ще настъпят, са били: „Мили мои, пазете българщината в Македония!“. Той също така заявява: „Ние, македонските славяни, българи сме и такива желаем да си останем. Чужди кумове да ни прекръщават не искаме. Да се прекръщават умрели е абсолютно светотатство и богохулство“, каза Любомир Талев.

Виолончелистът Сион Найман и цигуларката Лора Маркова спечелиха наградата на Фондация „Бохуслав Мартину“ за най-добра интерпретация на произведение от Мартину в 55-то издание на международния конкурс за млади музиканти „Кончертино Прага 2021“, организиран от Чешкото национално радио. Те получиха и поощрителна



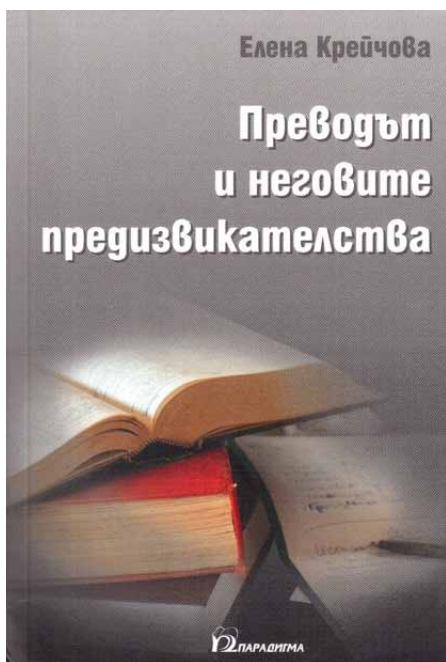
Лора Маркова и Сион Найман

награда в категория „Камерна музика“. През септември младите музиканти имаха възможност да участват в Сцената на талантите в рамките на международния музикален фестивал за класическата музика „Дворжакова Прага“. Сион Найман печели 1. място, а Лора Маркова – 2. място на „Кончертино Прага“ през 2019 г.

Снимка: Premio Strega Europeo

Снимка: Стоян Гребенаров

Денят на преводача в БКИ



На 30 септември в БКИ-Прага българската бохемистка доц. Елена Крейчова, преподавател в Масариковия университет в Бърно, и доц. Надежда Сталянова, преподавател във Фа-

култета по славянски филологии в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, представиха най-новите си книги, посветени на изкуството на превода и културата на общуване в съвременното българско общество. Вечерта откри директорката на БКИ-Прага г-жа Галина Тодорова, която посочи, че датата 30 септември е избрана съвсем преднамерено за премиерата на двете книги, тъй като на този ден светът отбелязва деня на преводача.

Именно на сложната и изпълнена с много предизвикателства професия „преводач“ е посветена книгата на доц. Елена Крейчова „Преводът и неговите предизвикателства“, която тя представи пред гостите. Авторката подчерта значимостта на преводаческата дейност. Българската бохемистка се спря върху качествата, които трябва да притежава един преводач. Според доц. Крейчова най-важна и най-сложна за преводача е т. нар. „културна компетентност“, която включва доброто познаване на

културата и политическия живот на обществото, чийто език владее. В своето изказване доц. Надежда Сталянова представи основните акценти в книгата си „Речта в съвременното българско общество“. Това е изследване за начина на общуване в съвременното българско общество. В него е обърнато специално внимание върху „предизборния език“ на българските политици, върху езика на младото поколение и езика на лингвистите. Основната тенденция или по-точно „мода“ (както тя я нарече) е използването на чуждици в българския език. В този смисъл тя се върна към основната мисъл на доц. Елена Крейчова, а именно, че трябва да познаваме родния си език, особено ако сме избрали професията преводач. Вечерта продължи в непринудена атмосфера на чаша вино, като желаещите имаха възможност да си закупят книгите с автограф от двете авторки.

Д-р Красимира Мархолева

Вечер, посветена на българската култура и Съединението

На 3 септември в галерията на БКИ-Прага беше представен интересен „микс“ от няколко произведения – творби на българското възрожденско изкуство и печатни издания.

Художникът Людмил Веселинов представи виртуална изложба на възрожденски икони – 8 метални гравюри щампи от 18. и 19. в., чиито оригинали се намират в Рилския манастир и Света гора.

Проф. Амелия Личева от Софийския университет говори за две книги, които отразяват италианския поглед върху следосвободенска България. „България и бъдещето на славяните“ от италианския писател и военен Джузепе Менарини, в която преобладава репортажният жанр, е посветена на Съединението и по-специално на руската политика на Балканите. Втората книга „В България след Съединението“ е дело на италианския журналист от хърватски произход Джузепе Модрич. Книгата е увлекателен разказ за това как една новоос-

вободена балканска държава (България) защитава своите национални интереси.

Преводачката на двете книги, литературната критичка и университетски преподавател доц. Дария Карапеткова отбеляза, че се е натъкнала на тях съвсем случайно. Освен превода, нейната друга голяма страст е богатата колекция от пощенски картички, притежанието на прабаба ѝ, която след дипломирането си по стоматология в Германия се установява да живее в град Елена. Наред с огромната си клиентела, тя е имала и прислужница. Нейният син, морякът Михаил Палиев, известен повече с прозвището си Капитан Морено, по време на своите пътешествия изпраща на майка си многобройни картички от цял свят. Българският писател Емилиян Станев често е гостувал на семейството и е имал възможност да слуша увлекателните разкази на Капитан Морено. Писателят съзира в тях подходящ сюжет. Така се „ражда“ произведението „Когато скрежът се



топи“. Доц. Карапеткова завърши своя увлекателен разказ с прочит на откъс от творбата на Емилиян Станев, чийто чешки превод чухме от неговия автор – д-р Марцел Черни.

Д-р Красимира Мархолева

XXIX международен филмов фестивал „Любовта е лудост“



Журието на фестивала „Любовта е лудост“, Илиян Джевелеков – председател, Магнус Кристиансен и Владимир Марин - членове на журието

В тази красива, но и трудна за цялото човечество година, за 29-ти път Международният филмов фестивал „Любовта е лудост“ прие на живо замяданата за хубаво кино публика във Варна. В конкурсната програма гледахме дванадесет най-нови филма от всички краища на света – Русия, Турция, Сингапур, САЩ, Португалия, Канада, Швейцария, Франция и, разбира се, България. „Нашата фестивална програма показва не само жизнеността на седмото изкуство, но преди всичко пряката ангажираност на творците с надеждите и болките на човечеството“ – каза на откриването проф. Александър Грозев, художествен директор на фестивала. – „Красиви и тъжни, смешни и драматични, произведенията разкриват обаятелен свят на копнежи, на силни чувства и на житейски проблеми. Те вълнуват и ни правят по-силни, защото утвърждават човечността, състраданието и любовта като спасение от самотата и универсална духовна ценност“. Международното жури в състав: председател Илиян Джевелеков (България) и членове Магнус Кристиансен (Норвегия) и Владимир Марин (Румъния) присъди следните награди: Голямата награда „Златната Афродита“ – на португалския филм „Морален код“ с режисьор Марио Барозо. Награда за най-добра мъжка роля спечели Томас Джория (актьор в юношеска възраст)

за участието си във френско-белгийския „Обожание“ на Фабрис дьо Уелс. Награда за най-добра женска роля получи Магали Солие, играла в швейцарския филм „Светицата на невъзможното“ на Марк Уилкинс. Специалната награда на журието замина за Сингапур, при режисьора на „Дъждовен сезон“ Антъни Чен.

„Чичо Коледа“ на Ивайло Пенчев получи Наградата на Община Варна

Съюзът на българските филмови дейци награди „Светицата на невъзможното“, а гилдия „Кинокритика“ към Съюза на българските филмови дейци

отличи „Дъждовен сезон“. Единственият български филм – „Чичо Коледа“ на Ивайло Пенчев, в специфичния за него трагикомедийен стил, получи Наградата на Община Варна. Публиката стана на крака и дълго го аплодира. Ето какво разказа режисьорът за действителното събитие, послужило за основа на филма. „Гледах репортаж по Би Ти Ви за едно американско семейство, което осиновява две братчета, но ги изоставя в един апартамент. Напразно търсили съпрузите по телефоните, те били изключени и се наложило да върнат децата в приюта. Дъщерята на сценариста Божан Петров, светла му памет, предложи да направим филм по тази случка. И така започнахме. Актьорите, които познавам, ги викам за фотоси, тъй като всеки се променя, да видя как изглеждат в момента. За останалите правя кастинг, отива месец и половина, докато наредя пъзела. Снимачните дни бяха 36. Тежката обстановка с Ковид наложи да спрем снимките, тъй като двама от актьорите се разболяха и чакахме в карантина две седмици.“ Малкият актьор Ален Ангелов (на 8 г.), е избран с кастинг и прекрасно се справя със сложната главна роля. „Обичам да снимам филми, искам да продължа с тази кариера. Не ми беше трудно“ – казва малкият актьор. Изпълнителят на главната роля е известният български артист Филип Аврамов.

Наталия Бояджиева



Екипът на „Чичо Коледа“ на фестивала

Целта на киното е да пробужда желание за живот

Филип Аврамов – Фицата, както го наричат приятелите му и феновете, е обичан български актьор, който вдъхва свежото чувство за свобода. Познаваме го от „Писмо до Америка“, „Шивачки“, „Тилт“, „Летовници“, „Като за последно“, „Скъпи наследници“ и много други. В новия филм на Ивайло Пенчев „Чичо Коледа“ той пресъздава великолепно главната роля на Стоян (Чичо Коледа)



Г-н Аврамов, Вие често играете във филми на Ивайло Пенчев, какво Ви привлича в работата с него?

Този филм е по-мрачен от другите филми на Ивайло. Той не е фестивален, а е насочен към хората – зрителско кино. Пътят на българското кино е към зрителите.

Привлича ме първо сценарият, който е ясен, разграбен, разбираш какъв филм би могло да се получи. Оттам нататък без много обяснения да се работи по същество, което Ивайло наистина може. Пък и този негов социален експеримент с три филма съм го гледал само при Луи дьо Фюнес с всичките му персонажи. Може би е някакъв Ренесанс в българското кино. Дай боже да е така. Според мен филмът е гледаем, всеки от Ивайловите филми е гледаем, което е чудесно.

Така е. Как протича съвместната Ви работа?

В първите две филма аз имам малко участие, не сме имали пререкания, нямам такива спомени. Естествено, във всеки процес се раждат проблеми, които се решават в движение. Нямах място за чудене какво и как да направя, нямам усещане за тежест при работата ми с Ивайло, което

помага много на всички проекти, с които се е захванал.

Какво е емоционалното Ви отношение към филма „Чичо Коледа“, в който безупречно пресъздавате болезнената самота и обърканост на един човек, останал без памет, и нежната му грижовност към едно също толкова самотно дете?

По някакъв начин човек да е чист откъм спомени е един друг вид щастие, едно друго преживяване. Слава богу, не ми се е случвало. Преди време играх в една постановка „Районна болница“ на нашия колега, който е толкова известен по света вече – Христо Бойчев. И там персонажът нищо не си спомня, което е доста близко до тази история. Казват му, че е генерал, вероятно летец. А тук няма кой да ти върне лентата назад. Виждаш, че хората са доста крехки и много малко бутване е способно да промени живота на всеки от нас. Или, както се казва, пърхането на крилата на пеперудата от едната страна на планетата е много приятно, но от другата предизвиква страховтна гръмотевична буря. Това се случва в действието на филма – да видиш един човек как се осъзнава – какъв е бил и

какво е. Затова моята роля се дели на две – преди и след.

А и този филм е най-тъжен от филмите на Ивайло и когато излязох вчера от прожекцията, една жена каза, че това бил много хубав филм, защото била плакала страшно. Всеки си намира своите утехи. Интересно е – вече оттук нататък „Чичо Коледа“ си има своя съдба, свой живот, в който самите зрители ще вкарват даже и неща, които не са във филма. Но това е целта на киното – да пробужда желание за живот – когато го има, е чудесно, а когато го няма – по-добре да не говорим сега.

Гледате ли заснетия материал в края на деня?

Не, не. Аз гледах за първи път филма сега. Както казва един мой колега, на нас ни плащат, за да правим филми, не за да ги гледаме.

Има ли друг герой, когото бихте желали да интерпретирате?

Най-любопитната ми роля е бъдещата. Тя не е обусловена от нищо, няма пречки, които да те спънат, няма препятствия. Бъдещата роля е най-добро нещо, което може да ти се случи. Въобщо, да имаш нова роля е чудесно.

Пол Нюман казва, че главното е да се научиш да усъвършенстваш своето изкуство, да го изчистиш от ненужното, точно да избереш роля, в която да се почувстваш силен и възможно най-непосредствено да постигнеш същността ѝ. Но трябва да ѝ повярваш безрезервно. Това ли е главното и за Вас?

До голяма степен Пол Нюман е доста прав. Всичко, което изредихте, е така, защото ако загърбим суетата, за мен по-интересно е самият проблем на човека в момента и неговото решение по един неординерен начин. Винаги гоня някакъв вид парадокс, защото не съм свикнал с тази фраза „ами то е нормално“. Това не е нормално, нищо във филма не е нормално, която и ли-

ния да хванеш. Хепиенд – за българския филм е много приятен – когато се чувстваш силен и когато можеш да дадеш, просто трябва да го направиш. Аз не обичам думата „трябва“, но така се постигат нещата, без много да се луташ по време на снимки. Ако искаш да се луташ, направи го преди това, после да караш по същество.

Обичате ли да се гледате в някогашните си филми?

Не, не бива.

Има ли нещо, което бихте искали да развиете у себе си като актьор?

Бих искал да изляза малко на запад. Бих искал да развия уменията си да говоря на друг език, сякаш говоря на майчиния си, но това е доста трудно. Смятам, че има достатъчно български актьори, които по нищо не отстъпват на западните, нито на американските. Работил съм в чужди продукции с американци и италианци. Те имат страхотно самочувствие, но след края на снимките идват да си говорят с мен, да казват, че не са очаквали такава игра, и аз мисля, че ако ми се случи да правя някоя по-голяма роля и да изляза от статуквото, би било хубаво. Иначе тук, в България, за мен е огромно удоволствие да правя именно български филми, защото една страна не може да се прочуе с друго, освен с култура и спорт. Политиката не е на дневен ред – никой не е запомнил Франсоа Митеран или Джордж Буш – младши, старши – никой вече не говори за тях. И с право.

Вярвате ли в изкуството на импровизацията – да фантазирате, да вмъквате неочаквани реплики или действия, които изненадват самия Вас?

Това си позволявам често в други филми. Във филмите на Ивайло има тясно специализиран сценарий. По време на неговите три филма се убедих, че по-добре е да си научиш текста дума по дума и да се съобразиш с това, което е написано, защото всичко останало води до безсмислени спорове и до нищо добро. Тези филми са направени така, че да имат нужното въздействие върху публиката. В други роли съм си позволявал неведнъж, даже съм хвърлял цели сценарии, почвал съм отначало. Дори



Актьорите и режисьорът Ивайло Пенчев по време на снимачния процес на филма „Чичо Коледа“

ми правеха забележки, че телевизията приема един сценарий, после излиза съвсем друг. И в други филми съм импровизирал, когато ми е било искано или наложено.

Кое е по-важно за Вас – силата или слабостта? Не прикриваме ли понякога слабостта си с цената на огромна сила, тъй като никой не би разбрал уязвимостта и не би й повярвал?

Историята се пише от победителите, но това не е истинската история. За мен при един човек, поставен в изключителни обстоятелства, не може да се говори за сила, по-скоро слабостта е тази, за която да се хванеш. Много хора в България казват: „Стегни се“. Аз не мога да се стегна. Обикновено в света казват: „Отпусни се“. Малко е наобратно тук всичко – че силата винаги е печеливш. Ако трябва да бъдем по-точни, силата се крие в самата слабост на човека, но докато не вземеш решение. Вземеш ли решение, вече става дума за нещо, което се налага да се направи. Силният винаги е в печеливш позиция, така се оказва. Един човек като е немошен, силата идва от другия – да го вдигне. Много често сме свикнали толкова много със своята слабост, че не можем и да подозираме какво бихме могли да направим, ако ни се наложи. И този филм е за това – как едни хора от слаби стават силни като извървяват пътя в своето разбиране, в очите и реакциите на другите и така

достигат до катарзиса и до решение на проблема.

Подкрепи ли Ви някой в трънливия път на актьорската професия?

Имал съм подкрепа от семейството си, което е достатъчно. Ако семейството не те подкрепя – трудна работа. Помагали са ми колеги, режисьори, подкрепяме се взаимно, за да върви работата, и ако някой има нужда, то не трябва много, трябва един нокът да му дадеш понякога. Толкова е нужно – малкото е много. На мен ми харесва да видя един етап, в който като направи някой нещо дребно, да е голямо.

Достатъчни ли са страстта и стремежът към духовно съвършенство, за да оправдаят решенията и действията на една личност?

Достатъчно е, стига да имаш увереност, че правиш точно това, което е необходимо, а пък и понякога повече от необходимото. Преди да отидеш на лекар, може би трябва да отидеш на театър или на кино, или да вземеш някакво вдъхновяващо четиво – това е достатъчно.

И накрая, искате ли да пожелаете нещо на сънародниците ни в Чехия?

Искам да им пожелая първо да са живи и здрави. От две срещи в Прага разбрах, че където и да живее един българин, той си остава българин.

Наталия Бояджиева

Биляна Казакова: Стигма е, че емоциите са само за жените

Филмът „Жените наистина плачат“, който попадна в Официалната селекция „Особен поглед“ на фестивала в Кан тази година, беше отличен с диплом на фестивала на българския игрален филм „Златна роза“. Сценаристи са: Биляна Казакова, Мина Милева и Весела Казакова. Режисьори – Мина Милева и Весела Казакова. Участват Мария Бакалова, Ралица Стоянова, трите сестри – Катя Казакова, Биляна Казакова и Весела Казакова; Йосиф Сърчаджиев.

Срещам ви с Биляна Казакова – сценарист и актриса в този филм. Тя е родена на 4 юли 1977 г. в София. Майка ѝ и двете ѝ сестри – Екатерина и Весела (близначката ѝ), също са актриси. Завършила е актьорско майсторство в НАТФИЗ и арт мениджмънт в УНСС. За ролята на Катерина в „Подгряване на вчерашния обяд“ на Костадин Бонев получава наградата „Невена Коканова“ на XXV фестивал „Златна роза“. Днес играе в театър „София“. Омъжена е за актьора Румен Угрински и имат дъщеря.



Биляна Казакова

Поздравления за интересния сценарий и за изпълнението на една от главните роли! Във филма Ви „Жените наистина плачат“ има лични истории – как ги подбирате?

Когато започнах да пиша сценария, исках да разкажа моята история. Представях си, че това ще е историята на една жена и семейството около нея. В самия процес на писане се оставих героините да ме водят. Започнах да ги включвам една след друга – сестрите, племенничките, бащата. Но в този сценарий все пак аз бях аз, отразих моята позиция и моята гледна точка към тази героиня. Позицията на всеки образ е такава, каквато е в реалния живот на нас – трите сестри и племенничките. Като натюрел, като манталитет, като виждания за живота – това сме ние. Аз познавам всички тези хора, вмъкнах познатото от тях и го пречупих през моя адаптация на тези вярвания и емоции. Преди и по време на снимките всички дадох

своя принос, като казаха откровения, които аз нямаше да знам.

Разбрах, че много зрители Ви се обаждат и се припознават в героите...

Да, всеки ден ни пишат хора. Ние бяхме сигурни, че ще има много жени, които ще си кажат: „Ох, минала съм през това, познато ми е“. В България почти няма жена, която да не е била жертва на сексуален намек на работното си място. Всяка жена е преминала през някакви перипетии по време на майчинството си. Интересно ни беше каква ще бъде мъжката реакция. Още на ниво сценарий бях дала текста на няколко мъже да го четат и те казаха: „Ама наистина ли така сте се чувствали, така ли мислите наистина?“ Интересно е, че в нашето кино женските теми не са засегнати, липсват, липсват... Мъжете и жените живеят в една много приятна симбиоза и се опознават. Мъжете познават в някаква степен женската природа. Но чрез изкуството да разкажеш за нея е много по-различно, тогава емоцията влиза в съзнанието пряко. Получаваме поздравления от мъже – като че ли те са открили нещо повече за женската природа и са се развълнували, и са плакали...

Това е прекрасно. Не само жените плачат...

Това е някаква стигма – че емоциите са само за жените. Две прожекции на филма имаше в Брюксел, ние с Ралица бяхме там – нямаше никаква реакция. Ние българите сме доста по-емоционални – след филма хората плачеха и ни прегръщаха, и разказваха личните си истории. Дори едно момче – шо-

фьор към фестивала, което ни закара до летището, рева през целия път, час и половина. Разказа ни цялата си история от дете, защото майка му е минала през домашно насилие. Той ни каза, че първото нещо, което е направил, когато е свършил филмът, било да се обади на майка си и да ѝ каже, че я обича. Ние повече изразяваме емоциите си, но все пак има едно такова правило, че силните емоции, особено плачът, те правят да изглеждаш слаб, уязвим. Обаче в това няма нищо лошо. И ние, когато решихме филмът да се казва „Жените наистина плачат“, си мислихме, че трябва да се научим все повече да изразяваме емоциите си, да ги пускаме навън. Плачът е допълнение към някакъв вик, понякога радост, която е хубаво да излиза. Когато Весела и Мина работят, те създават ситуация, в която натуршиците и професионалните актьори работят в такава симбиоза, че не можеш да ги отделиш. Така е и в „Котка в стената“, и в „Жените наистина плачат“. Режисьорите поставят актьорите в ситуация и ги оставят да я изчерпят.

Съгласна ли сте с фразата „Не отивай много надълбоко, ще се удавиш“?

Това ми прилича на „Преклонена главичка сабя не я сече“. Имаме нещо такова в народопсихологията ни, че най-хубаво е да си умерен, да си в златната среда, да внимаваш, за да не сгрешеш; какво ще кажат хората. От това, че сме малка страна, имаме провинциален манталитет. Не вярвам в това, не ми харесва, искам да го изкореним, защото само който е смел и който рискува, той печели. Това не е

просто клише, то е клише с причина. Много вярвам в това, че човек може да се надскочи, да иска повече, да дава повече и да вярва повече. Нека да се ходи надълбоко!

Във Вашата игра се наблюдава една сериозна вглъбеност. Как тя взаимодейства с момента на импровизацията?

Не мога да ги отделя или систематизирам. То е просто един живот – започваш да го живееш, не го играеш, не го представяш или показваш.

Творецът, без да иска, влага в някои от образите, които изгражда, черти от собствения си характер и поведение, моменти от жизнения си опит. Кое е автобиографичното в „Жените наистина плачат“?

Много от нещата са автобиографични – средата, това, че наистина сме семейство, емоционалните състояния и преживявания, през които минават

героините, са наши преживявания. Ние с този филм се сближихме. След смъртта на майка ни се бяхме отдалечили. Беше изпитание, имаше плач, „Защо не си ми казала това толкова години!“. Като жени сме емоционални и като близки не си спестяваме нищо. Сега се чувствам не сама, щастлива и цяла. И в същото време в много голяма степен, в името на драматургията и на това, че ние не правим кино за собственото си семейство, някакъв филм, който ще прожектираме вкъщи и ще си го гледаме на семейни вечери, много беше важно да надхвърли тази семейност, тази интимност в лошия смисъл на думата. Когато правиш филм, е важно да мислиш за хората, които ще го гледат, за посланието, което оставяш като свръхзадача на този филм. И също е важно да има публика. Много се радвам, че българските филми започват да се обръщат към публиката, но не условно, не да се правят лековати,

комедийни и лесномилаеми неща, защото хората това искат. Не, обратното, обръщаме се към публиката, за да кажем неща, в които ние вярваме и с които искаме да култивираме някакъв вкус, да правим стъпка напред към тази публика и да подложим едно стъпало за следващия филм. Радвам се, че нашият филм е комуникативен и обрънат към хората, и това се случи точно заради това, че ние избягахме от тази интимност.

Как ще се разпространява филмът в България?

Филмът е по кината, „Александра филмс“ го разпространява. Това е страхотна чест, тъй като те не са взимали български филм от двайсет години насам, а са едни от най-силните киноразпространители на пазара.

Това е прекрасно. Желая Ви успех!

Наталия Бояджиева

Златната роза разцъфна във Варна за 39-и път

Есента във Варна е неизказано красива и сред нейното многообразие свети ярко „Златната роза“ – фестивалът на българския игрален филм. Любопитна да видя какво са направили киномайсторите ни в последните две години, се отправям към Фестивалния комплекс.

Заразяващо искрена беше радостта на режисьора Ивайло Пенчев при получаването на най-голямата, според него, Награда на публиката за новия му игрален филм „Чичо Коледа“. Той сякаш е абониран за тази награда – получи я и с трите си последни филма.

Наградата на кинокритиката отиде при два филма – късометражния „Мона Лиза“ с режисьор и сценарист Веселка Кунчева и пълнометражния „Януари“ по иносказателната пиеса на Йордан Радичков, с режисьор Андрей Паунов. Моите предпочитания също са за „Януари“. И Специалната награда на журито е за него. Наградата на Съюза на филмовите дейци получи „Рибена кост“ с режисьор и сценарист Драгомир Шолев. Следващите награди са на журито. Късометражните „Хлад“ на Девина Василева и „Мона Лиза“ на Веселка



Режисьорът Ивайло Пенчев получава Наградата на публиката на фестивала „Златна роза“ 2021

Кунчева получи дипломи за постижения в късометражното кино. Диплом за постижения в пълнометражното кино получи „Жените наистина плачат“ на режисьорския тандем Весела Казакова и Мина Милева – за екипна актьорска работа. Наградата за режисьорски дебют е за „Петя на моята Петя“ с режисьор Александър Косев. Награда за женска роля получи Александра Костова за ролята си в „Петя на моята Петя“. Наградата за мъжка роля отиде при

Юлиян Вергов за ролята му в „Уроци по немски“, сценарий и режисура – Павел Веснаков. Той пък получи Наградата за най-добър режисьор. Голямата награда „Златна роза“ за пълнометражен филм получи „В сърцето на машината“ с режисьор Мартин Макариев. А Голямата награда за късометражен филм „Златна роза“ е за „Магаре“ с режисьор Мартин Негрев.

Наталия Бояджиева

Петра Марино: Хората помагат да се познаваме по-добре и да си вярваме повече

Представяме ви един необикновен проект, наречен „Таратанци“

Екатерина, Емануела, Ива и Петра – четири момичета, които имат достатъчно хъс, че да се „хванат на хорото“ с нещо неизвестно... Преди само седем години им хрумна да представят графично родните хорà. Много бързо виждат интерес и подкрепа и така се ражда „Таратанци“. Накратко, име, което свързваме с прочит на фолклорните ни традиции по един модерен и завладяващ начин. До степен, че днес се е превърнало в метод за изучаване на движенията в хората, но също в повод за много срещи, идеи и инициативи. За ус-

пехите на „Таратанци“ говори и фактът, че през тази 2021 г. българската фондация, посветила се на фолклора и традициите, стана един от лауреатите на Европейските награди за културно наследство „Европа Ностра“. Признаваме, чудните изображения на родните хорà, създавани от „Таратанци“, отдавна ни пленяват. И честно казано, само търсехме сгода да представим идеята и в нашето списание. Така се роди този разговор с Петра Марино. Усещането, докато го четете, е... все едно и вие сте на хорото.



Екипът на „Таратанци“

Как се роди идеята за „Таратанци“? По време на някое хоро ли?

Всичко започна през септември 2014 г. на събитие за млади социални предприемачи „Идеите - това сме ние.“ Там се събират млади хора, формирайки екипи, за да работят по проекти в различни сфери. Нашият екип отговаряше за културата и темите, между които трябваше да избираме, бяха късометражно кино и фолклор. Срещнахме се с 10 напълно непознати човека. Тъй като трябваше за три дена да се измисли някаква идея и да се презентира пред жури, а в последствие евентуално да бъде изпълнена, решихме да направим нещо много семпло и лесноизпълнимо. Идеята, която се оформи като най-интересна, беше за градска инсталация на някой площад, където в миналото

са се играели хорà, и по този начин да се визуализира паметта на мястото. Отидохме в близкия парк и нарисовахме с тебешери на асфалта стъпките на едно хоро. Поканихме хората, които минаваха през парка, да пробват. Беше доста забавно и интересно и докато се провеждаше всичко това, снимахме видео, което след това включихме при представянето на идеята. Така нашият екип спечели първо място и огромната сума от 200 лв. Няколко месеца по-късно шестима от членовете на първоначалния екип се събрахме и решихме да продължим и да направим още нещо с тази идея. Използвахме парите от наградата, за да участваме в различни градски събития, рисувайки върху асфалт стъпки, и видяхме че на хората им е интересно и както деца, така и възрастни идват

да пробват. Затова решихме да участваме в конкурс за социално предприемачество с идеята да се направи игра, с която да се танцува едно хоро по стъпки, но стъпките нямаше да бъдат просто нарисувани на земята, а от някакъв материал, така че да могат да се подредят там, където човек иска да танцува. Така се появи идеята за нашия „Танцов пъзел“. Спечелихме финансиране и се роди „Таратанци“. Започнахме шестима човека, но след това двама се отказаха и останахме сегашните четирима – Екатерина Петрова, пиар и реклама; Емануела Живкова, аудио-видео и логистика; Ива Тодорова, проекти и събития; Петра Марино, концепция и дизайн.

Като цяло се съсредоточавате върху хората, които се играят в кръг. С какво са по-специални?

Когато кажем хоро, най-често хората си представят игра в кръг или някаква подобна неправилна форма. Кръгът е древен символ на слънцето, на съвършенството и целостта. Играта на хоро в кръг е включваща – всеки е добре дошъл да се хване, колкото повече хора се хванат, толкова по-голям става кръгът. Социалната насоченост, измерението за сплотяване на общността е много важно при този тип танци и това е причината да изберем кръглите хора.

Графичното обяснение на стъпките в едно наше хоро изглежда като сложна математическа задача. Ума или сърцето да изберем, когато се хванем и ние на хорото?



Началото на проекта

Зависи в каква ситуация сме и къде се намираме – ако сме на хорото, непременно трябва да изберем сърцето, защото не може да играем хоро без сърце. Но като цяло, защо трябва да избираме? Не е ли най-добре да вложим и двете неща? На хорото избираме сърцето, а когато гледаме визуализациите, може да се опитаме да си представим и да отгатнем кое е хорото, което стои зад тази картина, да проследим стъпките и по този начин да си направим упражнение за ума.

Когато виждат графичните ви изображения на родните хорà, мнозина казват, че това са мандали... Всъщност има ли съвършена геометрична форма и в този смисъл търси ли я хорото?

Казват че съвършената геометрична форма е кръгът. Хорото е кръгло. Каква е приликата между мандалата и хорото ли? Ами и двете са кръгли. Така че много хора оприличават визуалните изображения на хорàта с мандали, но по същата причина други хора ги сравняват с цветя или снежинки. Може би всеки вижда онова, което чувства най-близо. Би било страотно един ден хората, като видят мандала, да кажат, че толкова прилича на изображенията на българските хора.

Какво ви изненада най-много, докато проучвахте нашите хора за

проекта – и всъщност продължавате ли да добавяте нови?

Най-голямата изненада за мен беше, когато се появиха първите кръгли изображения. В началото работехме само с единично изображение на хорото, което ще рече, с изображение на стъпките от една неповторяема фраза. По този начин направихме нашия пъзел за танцуване. Като дизайнер, аз следя много внимателно за обратна връзка при тестовите на продуктите ни. По време на тестването на пъзела, основно с деца, наблюдавах как децата се нареждат на опашка, за да минат по стъпките на пъзела, след което в момента, в който свършат, бързо се връщат и застават пак на опашката. В един момент си помислих, че може схемата да е кръгла и стъпките да са подредени в кръг, така че да няма край, а да можеш да се въртиш и въртиш в кръга, докато наистина запомниш стъпките. Докато ти е приятно и забавно. По-късно, на компютъра, изпробвах идеята. По това време подготвахме участието си в една изложба, свързана с български фолклор, и аз пробвах да направя такава визуализация на хората за плакатите, които щяха да участват в изложбата. Така се появиха за първи път кръглите изображения на Дунавско, Сворнато, Еленино и Дайчово хоро. Формите, които се получиха, бяха абсолютно неочаквани. Централната симетрия и повтарянето на основната фраза определен брой пъти, докато се получи кръг, придаде голяма сила на изображението и подчерта разликата във фигурите на

всяко едно хоро. По време на изложбата наблюдавахме как хората реагират на тези изображения и видяхме, че пораздат много голям интерес. В последствие кандидатствахме за финансиране на направата на изображения на още български хора и представянето им в изложба. Спечелихме и така се появиха първите 34 изображения на хора. Изложбата, която представихме първо във Варна, се прие изключително добре. Според проекта трябваше да я покажем в четири града, но всъщност обиколи много повече. Била е вече и в три града извън България. Сега, тъй като станахме лауреати на много престижна европейска награда за опазване на нематериалното културно наследство „Европа Ностра“, смятаме да продължим активно да правим нови хора и да обогатим нашата колекция с визуализации. Ще задействаме проект за обиколка на България за събиране на нови хора. Наблягаме много повече на автентичността на стъпките, такива, каквито ги правят хората, за да можем да съберем и да покажем разликата в начина, по който се играе в различните краища на България. При проучването на хората попаднахме на информация за голямото разнообразие на български народни хора, които са се играели в началото на миналия век в различни части на България. Вариациите на едно и също хоро, което би могло да има малки разлики в начина си на игра дори в съседни населени места, са огромен брой. По този начин



Следвай стъпките – „Таратанци“ те води

например Дайчовото хоро е имало около 100 вариации. За нас би било огромно предизвикателство и страшно любопитно да съберем различни вариации на едно и също хоро, както се играе на различни места в България, и да можем да ги представим заедно.

Ако се озовем в машина на времето и попаднем на някой мегдан отпреди сто години, как ще погледнат тогавашните българи на едно такова модерно тълкувание? Или пък ще поискат да се надиграваме?

Това е много интересен въпрос. Аз също бих искала да зная отговора. Преди време попаднах на едно изследване, в което се твърдеше, че съвременните хора са много по-визуално насочени от хората в отминали времена, може би заради технологиите, които ни заобикалят, заради начина ни на живот визуалната ни култура е много по-голяма. Така че би ми било любопитно да чуя хората от миналото за едно такова тълкуване на хората. Ако някой от колегите ми попадне на такова място преди много години, със сигурност ще се хване на хорото и ще се представи страхотно; ако там попадна аз, ще бъда много внимателна, ще взема листче и моливче и ще започна да си записвам стъпките, защото това би била уникална възможност да визуализирам хората такива, каквито са се играли преди много години.

А това „таратанци“ всъщност е доста неприлична дума на жаргона на улицата... Крие ли се провокация в наименованието ви?

Един често задаван въпрос. Знаем значенията на думата „таратанци“. Защо сме избрали това име? Основната причина, поради която избрахме името, е, че то звучи добре, запомня се лесно и в него съществува думата „танци“, тъй като народните танци са първият проект, с който започнахме. На жаргон наистина думата „таратанци“ има различни значения, някои малко нецензурни, но такива са и много други думи, които използваме в ежедневието си. От друга страна, имаме фолклора, там нецензурното има своето място, то е част от живота, както и от фолклора. Говорейки за онова значение, тази дума съдър-

жа семената на живота, на новото начало. И не на последно място, в това си нецензурно значение думата може да е символ на кураж, а това е нещо наистина нужно, при започване на бизнес. От всичко това смятам, че сме избрали име много подходящо и съвсем на място.

Как реагират хората на подхода ви? И кое смятате за най-голям успех досега?

За мен най-големият успех е, когато при общуване директно с хората, което обикновено се случва на базарите, когато някой минава покрай нашата маса и вижда тези цветни шарени картинки, спира се за секунда, но си личи, че не му е много ясно какво вижда; в момента, в който започна да обяснявам какво представляват тези изображения, лицата на хората светват. Това е нашият огромен успех. Това че и мъже, и жени на различна възраст, от ученици до баби и дядовци, спирайки и разбирайки какво виждат, се усмихват широко, става им любопитно, започват да ни разпитват, да ни разказват и да се радват. Това е нашият успех.

Хората са си говорили с помощта на хората едно време. Може ли да се каже, че като се връщаме към тях, и ние искаме „да се чуем“?

Хората са си говорили с помощта на хората, хората са едно от нещата, които са сплотявали общността и са помагали да се разберат един с друг. С радост мога да кажа, че в днешно време се вижда един засилен интерес към хората. Хората се освобождават от стреса и си общуват, отивайки да танцуват народни танци. Хората са част от нашата идентичност и човек, който знае и познава идентичността си, е по-силен и по-уверен. Чува себе си по-добре.

Пречи ли, или помага патриотичният оттенък в „хороиграенето“? Много се изприказва за онова прословуто хоро пред Народния театър...

Както казах в предишния въпрос, хорото е част от нашата идентичност и по тази причина то е важно и в някакъв смисъл патриотично. Под патриотизъм тук разбирам любов. Ние винаги изтъкваме, че нашият



Магията на хората ни изпод ръцете на „Таратанци“

подход към хората и към фолклора е подход, чрез който различни култури могат да общуват, да се срещат и да си разменят хубавите неща. Когато човек познава себе си, когато знае откъде произлиза, тогава не може да не изпитва любопитство към различното, без да се страхува от него. Патриотизмът е равен на любов, а не на омраза и това е основното, което трябва да знаем. Останалото е омраза и е точно обратното на патриотизъм.

Възможно ли е да съхраним народното хоро в смисъла му на културно наследство и в същото време да е част от масовата култура? И къде виждате себе си в този процес?

Хорото е масова култура, фолклорът е културата на масите. Чрез нашата работа ние се стремим да покажем хорото по различен начин, да го покажем от различна гледна точка и така да имаме по-цялостна представа за него.

И накрая, какво следва след „Таратанци“?

Засега все още сме „сред“, а не „след“ „Таратанци“. Надявам се „след“ да не идва скоро, защото има още много какво да разучаваме и какво да откриваме във фолклора. Имаме още много неща, които искаме да покажем. Така че, докато хората ни подкрепят и докато им е интересно това, което правим, се надявам „Таратанци“ да съществува.

Интервю на Красимир Проданов

Слънчева храна

Път напред винаги има

Въображението ни помага да го видим. Колкото по-развито е то, толкова по-разчупено си представяме живота. Така виждаме, че вариантите са много.

От нас обаче зависи по кой път да поемем. Колкото по-осъзнат е изборът, толкова по-добър е той.

Многообразието е сред най-хубавите качества на света, в който живеем. В общи линии, от нас се иска едно – да сме смели. Когато ни се струва в безизходица, да поемем смело напред. Защото път винаги има.



Път напред винаги има

Градината на живота е нашият дом

Откриваме в нея и радост, и слънце. Там се чувстваме най-добре. Съществува в мислите, но на практика може много бързо да се озовем там. При това винаги когато се захванем с нещо любим.

Важно условие е да гледаме на другите с любов. Само така може да съществува градина за всички ни. И днес поемаме натам – потопени в собствената си хармония. Защото именно това е градината на живота... Умението да откриваме навсякъде добро.

Благите картини ни успокояват

Има много ситуации, в които тревогата взима връх и се чувстваме сякаш в

чуждо тяло. Просто душата е разтревожена.

Проста реакция е да потърсим с поглед нещо хубаво. А ако е трудно за откриване, да обърнем очи нагоре, към небето. И нещо в самите нас започва да се отпуска...

Още по-силно е да си поговорим – с цвете например, а защо не и със самото небе. Имаме толкова много за споделяне... Светът край нас е жив, изпълнен с енергия и винаги реагира! Само да направим крачка към него.

Любовта се проявява всекидневно в живота

Материализира се всъщност невидимо, под формата на едно такова изобилие в онова, което ни заобикаля. Ако очите са пълни с любов, и покрай нас непрекъснато има цветя, птици, просто радост.

Когато чезне от живота ни, човек се затваря в себе си и става по-самотен. Чувства се ощетен от обстоятелствата. Сякаш сърцето боледува. Рецептът в такива моменти е да се отворим към света – и да видим прекрасните му страни. Винаги покрай нас има нещо, което може да ни зарадва. Именно то може да породви искрица любов. А после и пламък.

Усмивките на другите са нашето богатство

Най-хубаво е да видим, че усилията



Любовта се проявява всекидневно в живота

ни наистина радват хората. Но процесът понякога е дълъг.

Пък и има един капан по пътя – и той е в самооценката, която имаме. Понякога сме склонни да пренебрегваме стореното и така отнемем от собствената си енергия. По-трудно е да продължим.

Ако носим увереността, че правим нещо хубаво, и другите ще го видят по-лесно. Искра се всъщност търпение, много любов... Най-вече към себе си. А в резултат и другите ще се усмихнат. Това вече казва много.

Красимир Проданов



Усмивките на другите са нашето богатство

Българският ни е... чужд

Езикът е огледалото, което показва всички ни



На моменти ни се струва, че българският... изчезва

Понякога наистина е така – четеш и не разбираш

Разлиствам брошурата – търся прахосмукачките, които са в промоцията сега. Ето, най-сетне ги откривам, забивам пръст в първата и бавно се опитвам да прочета: *клийнбот ап, лед дисплей и дистанционно*. Ми-словният ми процес се забавя – шаря с поглед между картинката и уреда, прахосмукачка е наистина, а после дочитам текста... *Докинг станция и интелигентно засмукване*. Струва ми се чудо, истинско чудо, направо е жалко, че е само прахосмукачка.

Същото е и с телевизорите – харесвам си някакъв, искам да подаря на брат ми – за кухничката им вкъщи, а край него се мъдри характеристика *UE43AU8072UXXH*, което означава *пикчър куалити индекс и динамик кристал калър*. За миг се зачудвам кога ли ще се появи универсален уред, който е едновременно телевизор и прахосмукачка, но това едва ли ще се хареса всъщност на... *имиджмейкърите*.

Точно за имиджмейкърите ми е думата

Трудно ми е да обясня що за професия е, пък и кой знае дали съществува изобщо, но е факт, че има едни хора, които определят какво е модерно, после същите тези хора разгръщат

творческите си способности и в резултат се появява този стил на рекламиране... а от него много скоро се ражда и същият стил на говорене. Ясно е, че английският е доминиращ днес, причините за това са много и търсенето им е по-скоро излишно, но е ясно също така, че българският на моменти се чувства чужд в родната си страна – рекламите са най-бързото доказателство за това. Или пък вземете нещо толкова просто като имената на жилищните сгради. Да, модерно е новите блокчета и затворени комплекси да имат свое собствено име, физиономия, така да се каже, но ако

се загледате, трудно ще откриете някое българско, камо ли пък изписано на кирилица – в наши дни това вече е абсолютно недопустимо, поне според рекламистите. Но в крайна сметка и те хранят семейства, и те са хора, а щом българинът иска да говори така, какво пък... негово право е.

Да, ама езикът на същите тези българи, дето се кълнат в родината си, страда!

И се получава малък парадокс – хем сме горди, че сме българи, хем в главите ни са разни неща като *сув, кешбек, смарт* и какво ли още не... В автобуса се *чекираме*, командироваме ни в *хъба* на фирмата, а през уикенда, то се знае, сме на *сна*.

Модерното говорене – стига да можем да го наречем така, всъщност изпълнява една основна функция. На първо място, то продава. Обуславят го многото чуждици, които често дори са паразитни, но просто придават един такъв разкош, усещане за лукс и елитарност. Точно рекламният бизнес води тази дълга процесия на изменение на родния език – защото рекламата е съвременната форма на общуване; ако си мислите, че социалните мрежи диктуват тона, всъщност истината е друга... И социалните мрежи са просто канал, канал за реклама, а



Правописът е много категорично мерило за общата ни култура

онова, което казват рекламите, остава задълго в главата ни... или поне дотогава, докато не го измести друга реклама!

Грабни отстъпка, казва ти например някоя – и ти се оглеждаш къде е тая отстъпка, че да я затиснеш бързо я с крак, я с ръка, да я сграбчиш и да я натикаш в пазарската чанта. Изразът „грабни“ е малка еволюция в отношенията между продавачи и купувачи, защото според повечето реклами сме в магазина – онлайн или пък реално съществуващ, именно заради това; за да грабим. *Взимането, купуването* са скучни, мудни са на фона на интензивния стокообмен, на импулса да харчим. Защото *шопингът* е нашият вихър, потреблението е новата религия.

Съвременният рекламен език разчита на динамичната комуникация

Простичко е – в нея посланието приема заповедна форма – колкото по-кратка, толкова по-добре! Пък и времето за реклама в медиите е скъпо, затова изречението се минимализира до апел, а тук английският върши прекрасна работа, защото кодифицира агресивното послание, придава му завършеност, пък и така те гъделичка по нервните окончания, щом е на английски, значи е модерно, че офертата ти се струва манна небесна.

Забавното в целия процес е рекламизирането на самото общество – изведнъж хората започват да говорят като в реклама; като в радиоспот се поздравяват с половин дума, а едно – за по-сигурно две „чао“-та слагат край на диалога. Ако измерите общуването при случайна среща – ей така, на улицата, сигурно също ще съвпада със секундите, които са нормални за един спот, да речем 30, при по-разточителните срещи може и 45.

Езикът ни – естествено, страда

С ръка на сърцето, нима някой може да каже кое е всъщност по-вредно за него... Дали рекламисткият сленг, който е достатъчно агресивен и подплатен с големи бюджети, или пък това чудно творение – бюрократичното писане, което е наистина изключителен феномен. Разбира се, едва ли е новост, защото и през минали епохи чиновниците са обичали



Езикът на улицата, на рекламата е много по-силен от книжовната норма

да говорят тежко и труднодостъпно като смисъл – да вземем социализма, народил клишета, които трудно могат да се вместят в един човешки живот. Сега обаче мисълта чиновническа е също толкова крилата – в противовес на модерното чекиране, тук например стои валидирането в автобуса, една форма, която намери приложение навсякъде. Всъщност и самият автобус се изчаква вместо под заслона на спирката всъщност в... спиркокомплекса. Има ли ремонт по пътищата пък, той се *сигнализира* вместо да се обозначава – разминаването в смислите на думата тук е досадно, но едва ли пречи някому. Чрез такова неразбираемо писане и говорене понякога чиновническият апарат скрива простата нужда онова, което казва, да звучи сериозно – без някой да се усети, че неусетно е станало комично.

Бедна ни е фантазията... а не езикът!

Едно от любимите оправдания, когато говорим за подмяната на езика ни с някакъв друг, *параезик*, който е далеч от българския, е... беднотата на родната ни реч. Това е един такъв *мета-аргумент*, на който да ти е трудно да отвърнеш, защото щом българският е беден за някого, явно е достигнал висини, които са труднодостъпни за всички ни. Е, от обясненията после става ясно, че въпросният субект се е затруднил да намери българско съответствие за думи от рода на *пищно побългареното чилвам* например –

емоциите и смислите на такава дума са наистина неизброими...

Неправилното... правило за политическо говорене

Но именно думите са огледало, а изглежда, че суетата ни е достатъчно голяма, за да отказваме да видим сами себе си. Иначе трудно мога да се сетя за сериозна причина вече поколения политици да не желаят да се научат да говорят правилно, напротив – да размахват неправилното говорене като някакъв аргумент, който ги сближава с хората, дава им популярност или пък образ на свободни, непослушни, своенравни...

Думите продават, това е ясно

При това го правят във всяко едно обществено поле и пространство, въпросът е защо подмяната и изкривяването им се оказа толкова силна у нас – съответно, говоренето и писането с дефекти се превърнаха в най-сигурния начин да привлечеш внимание и да си под светлината на прожекторите. Медиите сякаш подпечатана възможността това да се случи. Както и вездесъщите социални мрежи. Път назад едва ли има – по-скоро въпросът е чрез пластичността си езикът ни да възприеме всичко това и да го превърне в част от многообразието си. Но за този процес се искат усилията на всекиго. Помага и друго... Чудим ли се как да кажем нещо на български... просто да замълчим.

Красимир Проданов

Където Вълтава среща Прага

Всички знаем: големите градове са били създавани там, където през реките е имало бродове. На тези места пътуващите търговци са спирани, за да почакаат подходящо за преминаване време, а хората от околността са носели за продан своята стока. Историята на Унселт до Староместкия площад, където са спирани търговците, е омаен разказ за тържища със стоки от близо и далеч, за злато, сребро и кехлибар, кожи и коприна, стъкло и порцелан, подправки и напитки, килими, книги и скъпи масла. Бавно растял градът, а минавайки, реката лениво му махвала с вълничка и продължавала към следващия брод и следващото тържище.



Приказните пражки мостове свързват двата бряга на река Вълтава

Вълтава е най-чешката от чешките реки. Символичното ѝ значение води началото си от Възраждането, когато патриархът на чешката музикална култура – композиторът Бедржих Сметана, пише своите шест симфонични поеми, обединени под заглавието „Моята родина“ (Má vlast). Втората от тях е „Вълтава“. Започва с тихи тонове, тъй като реката тепърва се ражда като малко изворче, но постепенно поточето се превръща в река, в музиката се включва целият оркестър и реката, все по-пълноводна, преминава през широки поля и гъсти гори, покрай малки селца и горди крепости. Всеки акорд е изповед за любовта на композитора към неговата родина. Срещата на Прага и Вълтава е среща

на две равностойни владетелки. Мостовете са обичливите ръце, които градът протяга над реката, за да съедини бреговете ѝ. Крайбрежните булеварди красят коритото ѝ. Местата, където двете се докосват, са пълни с легенди и истории за изключителни личности и събития.

„Виждам град голям!“

В каква посока тече реката и от коя страна влиза в Прага? Отговорът отново е символичен: през Вишеhrad, където княгиня Либуше предсказва създаването на Прага. Според легендата, по онова време там не е имало нищо друго, освен гъста гора и скалиста урва, надвесена над буйната река. „Виждам град голям, чиято слава ще достигне до звез-

дите!“ – казва Либуше и думите ѝ са една от опорните точки на чешкото Възраждане. Стара легенда разказва, че в незапомнени времена във вира под крепостта живеел един vodník (воден дух), който – както правели всички от неговия вид – обичал да дави хора. Живеещите наоколо започнали да се страхуват дори да се приближат до реката. Докато един ден водният мъж удавил единственото момченце на бедна вдовица. Плакала тя дни наред и го проклела да бъде застигнат от същата болка. Легендата е дълга. Разказва как проклятието го застигнало и едва нейната прошка помогнала животът отново да продължи своя ход. Но оттогава под Вишеhrad не се е удавило нито едно дете.

В днешно време това е едно от популярните за пражани места за разходка. Панорамата е украсена с Вишеградския железопътен мост, построен през първите години на ХХ век. Коритото на река Вълтава е укрепено и е оформена калдъръмена алея (т.нар. *náplavka*), до която почти целогодишно котвят корабчета, превърнати в заведения. Всеки слънчев уикенд е пълно с хора, дошли да се разходят и да поприказват на чаша хубаво питие. На приятно мързелуване се отдават реката, градът и хората.

Мрачни килии за... удоволствие

Продължавайки по течението на реката, стигаме до моста и площада, кръстени на името на големия чешки историк, политик и публицист *Франтишек Палацки* (1798 – 1876). В средата на ХІХ век промишленият квартал „Смихов“ се разраства и има нужда от мост, който да осъществява връзката с останалите квартали. За съжаление, днес само специалистите оценяват строгата красота на моста „Палацки“, построен от внимателно комбиниран разноцветен материал: син гранит, червен пясъчник и бял мрамор. Площадът е едно от малкото места в Прага, които са бомбардирани по време на Втората световна война: през февруари 1945 г. е засегнат от бомбите на съюзническите самолети. Разрушен е не само храмът „Дева Мария и св. Йероним в Емаус“, но и четирите импозантни скулптури на Йозеф Мисълбек, вдъхновени от чешката митология, които след реставрацията



Така наречените „kobky“ на булевард Rašínovo nábřeží

са поставени на Вишеград. През 2019 г. на долното ниво на булеварда (*náplavka*) беше завършена реконструкция на цилиндрични ниши, които запазиха името си „килии“ („*kobky*“). Издълбани са в стената, укрепваща брега, още със създаването ѝ през ХІХ век. Служели са като складове за материал и стоки, докарвани с кораби по реката. Никой не им обръща внимание до споменатата ревитализация, когато са превърнати в галерии, кафенета, ателиета и дори клон на Градската библиотека (той е на левия бряг, *Nojejší nábřeží*). Много ефектни са стъклените входни врати с формата на огромни лещи с диаметър над пет метра, които се отварят с елегантно завъртане около оста.

Нежната революция или Джинджър и Фред?

Казано съвсем опростено, идеята, която стои в основата на построяването на Танцуващата къща (завършена през 1996 г.), е да бъде създаден още един храм на музите. Хрумването принадлежи на Вацлав Хавел и архитекта Владо Милунич. Ако се замислим за сградите по десния бряг на реката, ще установим, че от моста на Ирасек надолу по течението има не една, а няколко постройки с голямо значение за културния живот на чешката столица: галерия „Манес“, дворецът „Жофин“, Народният театър, музеят на Сметана, Рудолфинум. Хавел и Милунич започват да обсъждат какво ли би било да се продължи тази редица. Владо Милунич прави първите скици. Идеята е постройката да бъде раздвижена, за да представлява събуждането на чешкото общество след Нежната революция. Проектът обаче е твърде смел и за да го финансира, инвеститорът иска да бъде защитен от солидно име. Проектът е предложен на няколко архитекти и този, който приема, е Франк Гери. Световноизвестният творец обаче променя не само плановете, а и името, сградата е кръстена на известната танцова двойка от зората на американското звуково кино Джинджър Роджърс и Фред Астер. Освен това не може да се каже, че е предназначена за изкуство (въпреки миниатюрната галерия в партера). Сградата остава един от символите на 90-те години на ХХ век.



Танцуващата къща



„Podskalský přívóz“, Vincenc Morstadt, 1830. Днешният булевард Masarykovo nábřeží

Граф Карел Хотек

Не е случайно, че споменатите по-горе постройки са построени чак през втората половина на XIX век и началото на XX век. Причината е съвсем проста: едва тогава брегът е укрепен и оформя коритото, което знаем днес. Преди това изглежда така, както брегът на остров Кампа: пясъчен бряг, блискан от водите на реката, рибарски хижи и стари дървета, пазещи спомена за не една и две бури. Брегът е укрепен едва през 1841 - 45 г. Постепенно се оформят булевардите, които знаем, и по имената, които сменят през десетилетията, можем да проследим историческите събития, на които са ставали свидетели. Например Smetanovo nábřeží първоначално е кръстено Františkovо, на името на император Франц Йосиф I, след това Masarykovo, Reinharda Heydricha, отново Masarykovo и накрая Smetanovo (засега).

Този, който има най-голяма заслуга за това благоустройство на брега, е граф Карел Хотек от Хотков и Войнин (1783 – 1868), наследник на стар чешки род, който през 1826 г. става бургграф на Чешкото кралство, тоест първи след императора. Граф Хотек е изключителна личност в чешката история, визионер и идеалист, който прокарва пътя на икономическото, политическото, техническото и общественото развитие на страната. Негова е инициативата и за построяването на Моста на легиите (1841 г.). Колкото и да ни звучи странно, мостът е едва вторият в Прага след Карловия мост. До построяването му пражани се справят само с един мост!

Граф Хотек се радва на моста като дете. Често ходи на разходки в околността и наблюдава как напредва строежът, а след откриването му – дали хората го използват. Детинско разочарование личи от бележка в дневника му през първата зима след завършването му: „Вълтава замръзна и хората преминават през реката. Днес видях на моста само 14 човека.“ Мостът е много живописен, но въжен и скоро престава да отговаря на изискванията на времето. През 1898 г. е затворен и две години по-късно е открит каменният мост, който знаем днес.

Легенда до легенда

С непрестанните промени в облика си крайбрежните булеварди отразяват хода на времето. Но има един

отрязък, който почти не се променя и едва ли има някой, който би посмял да го пипне – около Карловия мост. Всяка педя от моста и земята наоколо е така наситена с история и легенди, че не е възможно да бъдат дори изброени. Карловият мост е еманицията на онова, което представляват мостовите: връзката, нитовете, които свързват брегове, култури и хора. Те са тежката кралска дума, гаранцията, че страната ще се запази цяла. Пренасят стоки, вести, идеи и промени. Точно заради значението му, когато голямото наводнение през 2002 г. засегна Чехия, Карловият мост е пазен като зеницата на око. На 14 август, когато водата на таласи приижда към Прага със скорост осем метра за секунда и подхвърля като детски играчки огромни клони, части от лодки и порутени стени, екип от пожарникари бди денонощно над него. В един момент им хрумва да поискат багер с дълго рамо, който се движи по моста и разчиства предметите, които могат да го застрашат. Екипът остава на поста си 38 часа без почивка. За работата си получават специални благодарности и признания.

„Оцелее ли изкуството, ще оцелее и нацията!“

Думите принадлежат на една от най-известните съвременни чешки меценатки на изкуството – Меда Младкова, основателката на музея „Кампа“, която тази година навърши 102 години. Музеят, който представя съвременно изкуство, се намира на



Булевард Masarykovo nábřeží със сградата Манес

левия бряг на реката, но аз използвам думите на меценатката във връзка с друга сграда – величествения Рудолфинум.

Площадът на Ян Палах, където се намират сградите на Рудолфинум и Философския факултет на Карловия университет, в миналото е бил зад крепостните стени, тоест извън града. Мястото се е наричало „rejdiště“ – свърталище и там са се изхвърляли отпадъците. Освен това е имало кожарски работилници и дъскорезница. Премахването на крепостните стени и укрепването на брега го превръщат в скъп парцел в центъра на града, който освен това има изглед към Пражката крепост. Неслучайно е избран за построяването на една от знаковите за Прага постройки – Рудолфинум, седалището на Чешката филхармония. Тя също е отражение на времето дори и само за това, че строежът ѝ през втората половина на XIX век не е спонсориран от императора или аристокрацията, а от Vöhmische Sparkasse – Чешката спестовна каса, най-старата чешка финансова институция, основана през 1825 г. Престижният проект подсказва за финансовите възможности на институцията, самочувствието ѝ, чувството за отговорност пред обществото и увереността в суверенната роля на изкуството.

Няколко приказки

Надолу по течението, на левия бряг, където е хълмът Летна, в средата на XX в. се издига огромен паметник, деклариращ властта на политиката над изкуството. Имам предвид



„Panorama Hradčan“, F. X. Sandmann, 1840.
На преден план е днешният булевард Smetanovo nábřeží

паметника на Йосиф Висарионович Сталин (усетихте ли ледения дъх на страха?). Паметникът е открит на 1 май 1955 г. Представява Сталин, зад когото има труженици: от лявата му страна съветски, а от дясната – чехословашки. Скулптурната група е висока 15 метра, широка 12 метра и дълга 22 метра. Най-голямата скулптурна група в Европа – няма как да не бъде забелязана! Намира се на най-високата част на хълма Летна, за да може Сталин да вижда цяла Прага... и пражани да виждат него. Пражани си отмъщават, наричайки паметника „опашка за месо“, а Ян Верих го нарича „навалищата“. Всеизвестната фраза, че всяко начало има и край, е вярна и в този случай. Само седем години по-късно наслед-

никът на Сталин – Хрущов, обявява за неприемлив „култа към личността“ и паметникът е отстранен. Самото отстраняване се превръща в гротеска, тъй като се налага да бъде постепенно взривяван и работите отнемат няколко седмици. Около хълма е издигнат дървен кофраж, който да скрие гледката, но детонациите отекват из целия град и предизвикват усмивки. И как не – приближава буреносната 1968 г.! През 1991 г. на мястото на паметника е издигната кинетичната скулптура „Пражкия метроном“ на Вратислав Новак. Самият автор нарича творбата си „Машина на времето“. Би трябвало да ни напомня самото време – как тече като река, как всичко се променя и как не бива да забравяме, за да не повтаряме. И други такива мъдри мисли, за които никой не се замисля. А под хълма гледката е съвсем различна: над реката се извива красивият като пролетна приказка Чехов мост. Най-късият в Прага, но най-красивият. От него започва улица „Парижка“ – тя пък е приказка за хората с вдъхващи уважение приходи. Неотдавна видях и трета приказка – реклама за продажба на нови апартаменти на крайбрежния булевард Rohanské nábřeží. Изтъкваха предимството да се живее край бряг, който не е укрепен – романтика, тишина и вечерни разходки край реката, чиито вълни тихо гаят полегатия, пясъчен бряг. Всъщност – защо не?



Булевард Smetanovo nábřeží днес

Ели Мандажиева

140 години от смъртта на Неофит Рилски (1793–1881) – „бащата на българското народно училище“

Неофит Рилски отдавна е намерил място в пантеона на българските народни будители със своя принос за духовното пробуждане на българския народ през Възраждането, съхраняване на българското народно-самосъзнание и развитие на българския книжовен език. Той е един от най-видните представители на българската интелигенция през Възраждането, основоположник на движението за българско светско образование, с безспорни заслуги за модернизирането на българското училище. Затова с основание чешкият историк Константин Иречек го нарича „живия летопис на Българското възрождане“ и „патриарха на българските книжовници и педагози“.

Семейна среда

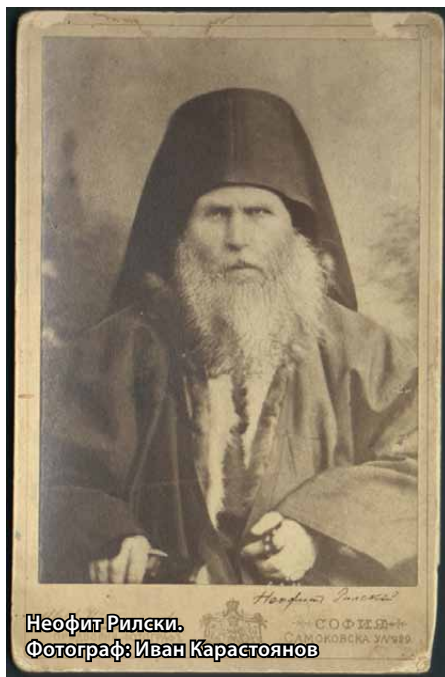
Неофит Рилски е роден в гр. Банско през 1793 г. със светското име Никола Бенин. Родителите му произлизат от богати търговски фамилии. Баща му е свещеник и учител в местното килийно училище. Убеден гъркоман, след прочитането на Паисиевата „История славянобългарска“ той става ревностен български родолюбец и започва да възпитава сина си в любов към българщината. Тъй като момчето от малко проявява влечение към рисуването, родителите му го изпращат да учи иконография при основателя на Банската живописна школа Тома Вишанов (Молера) и сина му Димитър Молеров.

В Рилския манастир

През 1811 г. по покана на отец Йеротей тримата заминават за Рилския манастир, за да изографисат църквата при близката постница „Св. Лука“. Отец Йеротей забелязва интелектуалните заложби на младия Никола и стремежа му към по-солидно образование, затова решава да го насочи към духовна дейност. Вместо да се върне в Банско да упражнява доходния занаят на зограф, Никола остава в манастира като послушник. През 1813 г. по внушение на отец Йеротей младежът се замонашва и приема монашеското име Неофит. В манастира той получава солидно образование по църковнославянски, старогръцки и новогръцки език, класическа гръцка литература и църковно пеене.

В Мелник

През 1821 г. управата на Рилския манастир изпраща Неофит Рилски и още трима монаси да продължат обучението си в известното елинско светско училище в гр. Мелник. В про-



дължение на 5 години той изучава хуманитарни и природонаучни дисциплини – старогръцки, новогръцки език, класическа литература, география, аритметика, геометрия, физика, естествени науки, световна и гръцка история. Престоят в мелнишкото училище убеждава Неофит в необходимостта от модерно светско образование за българските младежи. У него постепенно се заражда идеята да състави гръцко-български речник, който да се използва от българските ученици.

Учителят и книжовникът Неофит Рилски

Солидната подготовка, която Неофит Рилски получава в Мелник, му дава възможност да се посвети през следващите години на учителска и книжовна дейност. През 1826 г. той започва работа като дякон в една от църквите в Самоков, основава

елино-славянско училище, в което преподава до 1831 г. След завръщането си в Рилския манастир Неофит работи като секретар и учител в манастирското училище. Поради избухналия пожар в светата обител през 1833 г. той заедно с други монаси се отправя да търси финансова помощ. По време на пътуванията си из българските земи Н. Рилски научава за предстоящото откриване на първото българско светско училище в Габрово. Представителите на българската колония в Букурещ и Одеса, които финансират построяването му, усилено търсят опитни педагози. Благодарение на неговите братовчеди в Букурещ на Н. Рилски е възложено да изработи взаимоучителни таблици, учебник по новогръцки език, буквар и първата българска граматика. В своята работа Н. Рилски се ръководи от образователния модел на Васил Априлов – създаване на българско двустепенно светско училище по европейски образец, в което българчетата ще се обучават безплатно и ще се преподава на говорим български език. Въпреки че не отрича необходимостта от изучаване на гръцки език, той настоява младите българчета да изучават най-напред майчиния си език, за да запазят българското си национално самосъзнание. Наред с това Н. Рилски смята, че руското влияние може да изиграе по-значителна роля в духовното развитие на българите и да измести гръцкото. Подобно на някои западни мислители, той е убеден, че училището трябва да има не само образователна, но и възпитателна функция, тоест да подготвя учениците за живота. Неофит Рилски работи като учител в Габровското училище две години (1835–1837), превръщайки се в първия български народен учител.

Първите месеци на преподавателска дейност са съпътствани от трудности, тъй като все още не са отпечатани взаимоучителните таблици и учебниците. Наред с това той се сблъсква с враждебното отношение на по-консервативните габровски първенци. Те създават в града няколко частни училища, а на родителите внушават да отпишат децата си от училището, защото „не се преподавало според църковните правила“. Стига се до там, че се открива подписка за изгонването на Н. Рилски от Габрово. В резултат на това в училището остават около 20 деца. Въпреки подкрепата от страна на братя Мустакови, Николай Палаузов и Васил Априлов, Неофит Рилски не издържа психическия тормоз и през пролетта на 1837 г. напуска завинаги училището и Габрово.

Преподавателската дейност на Н. Рилски в Габрово бързо дава своите „плодове“ – през следващите години са открити български училища в редица български градове (Копривщица, Панагюрище, Сопот, Карлово, Калофер, Трявна, Казанлък, Търново, Котел и др.), където учители стават най-способните му ученици. След преживените неприятности Н. Рилски прекарва известно време в Света гора. По настояване на богатия пловдивски търговец меценат Вълко Чалъков той започва работа в родното му село Копривщица, където се

строи училище с негови средства. В продължение на две години (1837–1839) Н. Рилски преподава там като главен учител при много по-благоприятни условия – наличие на подходяща сграда за взаимоучителния метод, на необходимите учебници и способни помощник-учители, доброжелателно отношение на местното население към учителя и училището. По време на учителстването си в Копривщица Н. Рилски превежда няколко учебника по предметите, които преподава, но не успява да намери финансови средства, за да ги отпечата. Разочарован, той напуска Копривщица и отново се връща в Рилския манастир. През следващите десет години Н. Рилски работи като секретар на светата обител, преподава в манастирското училище и се занимава с книжовна дейност. Неговите качества на педагог впечатляват много руския учен славист Виктор Григорович, който посещава Рилския манастир през лятото на 1845 г. и получава от него ценни ръкописни книги за своята изследователска дейност. В знак на благодарност руският учен подарява на Н. Рилски няколко руски книги. По-късно в своите пътеписи В. Григорович оценява високо личността и делото на българския книжовник и педагог: „В летописа на просвещението на българите името на отец Неофит ще остане незабравимо“.

По препоръка на бившия софийски митрополит Мелетий и по покана на Цариградската патриаршия в периода 1848–1852 г. Неофит Рилски е учител по църковнославянски език в известното Богословско училище на един от Принцовите острови в Мраморно море – Халки (близо до Цариград). За нуждите на своята преподавателска дейност Н. Рилски участва в съставянето на славянска граматика на гръцки език и издава Христоматия по славянски език. На о-в Халки Н. Рилски има възможност да бъде в постоянен контакт с българската общност в Цариград. Той става член на „Главното настоятелство“, което поема управлението на построената там българска църква „Св. Стефан“. През октомври 1849 г. той е поканен да произнесе тържествено слово при освещаването ѝ.

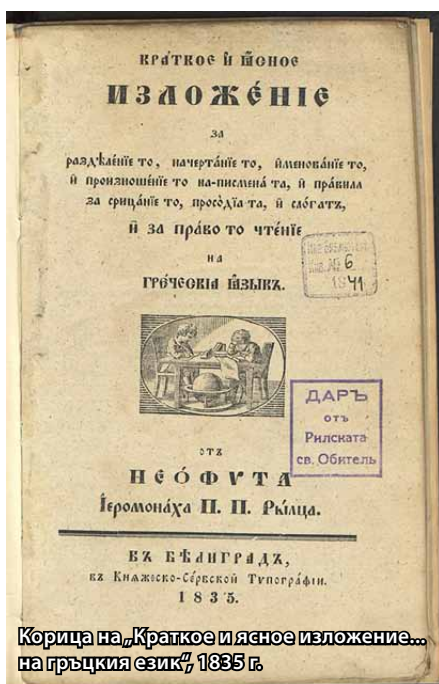


Корица на „Българска граматика“

Завръщане в Рилския манастир (1852–1881)

В края на 1851 г. носталгията по родината все повече завладява Н. Рилски и на следващата година той се завръща в Рилския манастир, където остава до края на живота си. В периода 1860–1864 г. той е игумен на манастира. Ежедневието му е посветено на духовна и книжовна дейност. След Освобождението по препоръка на българското правителство княз Александър Батенберг му отпуска 2000 франка финансова помощ. В последните години от живота си Н. Рилски подготвя за издаване своя българо-гръцки речник, но до пълното му отпечатване така и не се стига. Малко след смъртта на Н. Рилски първият български министър на просветата Константин Иречек публикува материал за речника му в „Периодическо списание“, издание на Българското книжовно дружество. На 4 януари 1881 г. на 88-годишна възраст Неофит Рилски завършва земния си път в Рилския манастир, където е погребан. По повод 25-годишнината от смъртта му и по инициатива на Министерството на народното просвещение до гроба му е издигнат бронзов паметник.

Д-р Красимира Мархалева
по материали от НБКМ



Корица на „Краткое и ясное изложение... на гръцкия език“, 1835 г.

Прага на цветята и радостта

И големият град може да е оазис



Прекрасната градина в Малешице

Такъв го правят всъщност градините

За наша радост, Прага предлага много кътчета, в които човек е заобиколен от красота. При това естествена красота – с помощта на цветята, дърветата, просто природата. Превръщаме се сред тях в творци, внезапно се сдобиваме с друг поглед към живота си.

Психолозите казват, че и решенията взимаме по-лесно, когато мисълта е спокойна, а съзнанието усеща аромата на цветята... Затова решихме да ви предложим един наш маршрут, едно споделяне за няколко от местата, които могат да зарадват и вас. В топлата част от годината лесно ще се превърнат във важна спирка за всички ни. Защото носят красота, прохлада... просто миг спокойствие. Така че зареждаме телефоните и фотоапаратите, понеже ще ни трябват за много снимки, и се отправяме към Зелена Прага.

Първата ни спирка е в Малешице

Всички знаят голямата ботаническа градина в *Троя*, както и по-малката, университетската, в *Нове Место*. Така че тази в Малешице, може да се каже, е третата пражка ботаническа градина... А наред с това предлага очарование, от което наистина спира дъхът.

Изградена е като учебна градина на *Техникума по строителство и градинарство*. На практика заема цялото няважно имение на индустриалеца *Владимир Ирасек*, който си построил на склона впечатляваща къща. В подножието на самия хълм пък се кипри хубаво езерце, така че атмосферата наистина е повече от романтична. Потърсихме данни за големината на целия обект – оказа се, че се разпростира на площ от *11 хектара*. Оранжевиите, в които се гледат цветя, пък са големи два декара, което е повече от площите и в двете други пражки ботанически градини. Разходката обаче е навън – покрай езерото, по склона и по алеите.

Отидохме напролет – вече имахме опит с това, че ботаническата градина е отворена за посетители само в работни дни. Нещо като комплимент пък за всички, които идват, е липсата на такса; входът за градината е свободен.

А разходката си струва – цветята сигурно се сменят всеки сезон, така че винаги има нещо ново... Знаехме предварително, че градината е слабо посещавана, което се оказа вярно. Срещнахме само няколко майки с деца или пък увлечени в разговори ученици, които някой ден ще станат градинари.

Сред интересните обекти в градина-

та е например *алпинеумът*, който е реконструиран през 1994 г. – употребени са *500 t* материал. Докаран е от варовиковите скали край Прага. С негова помощ е изграден дори малък водопад.

Симпатични ни се сториха и огромните червени шарани, наричани *кои*. Идилитата допълваха местните патици, които похапваха лениво жълтурчета. Най-неочакваното ни запознанство всъщност беше с котарака на пазача, който ни провери щателно що за стока сме, а после се излегна лениво край един от разцъфналите експонати. Специално внимание заслужава магазинът на ботаническата градина. От него може да се снабдите с много от видовете, отглеждани тук. Че да си направите и малка експозиция у дома.

Мъничкият рай на хълма Петршин

Със сигурност много пъти сте се възхищавали на обширния *розариум*, който е около планетариума и покрай входа за железницата. Има обаче още едно кътче, което заслужава вниманието ни – при това е съвсем наблизко. Много по-скромно е от ботаническите градини, които споменахме, но е като порта към друг свят... И заради тишината, и заради красотата си. Градината *Кветнице* има един-единствен вход – влиза се по една от алеите, които водят надолу по хълма. Наглед непретенциозната врата крие малко пространство, буквално отрупано от цветя през активния сезон. При това говорим за градина с традиции, защото е създадена преди близо *90 години*. Пражани я сравняват с английска градина – не парк, а непретенциозна и пищна провинциална градина, като в някоя от книгите на *Джейн Остин* например. Наред с лалетата има *рододендрони* или пък *азалии*. Просто по нещо за всеки от топлите месеци. През последните години *Кветнице* се реконструира, като постепенно губи леко подивелия си вид – и това е както хубаво, така и за съжаление. От градината например изчезна едно уникално дърво. В изсъхналия му ствол беше издълбан нещо като трон за всеки посетител... или пък *маши-*

на на времето, кой знае!

Кветници е чудесна за кратка почивка, когато сте тръгнали на разходка по пражките забележителности. Може да ви полази някоя мравчица, но вие я преместете на най-близкото цвете. Защото първото, което чувства човек тук, е близостта до природата. Така и трябва – дори в нашето технологизирано столетие.

На гости на природата между Прага и Прухонице

Дендрологичната градина е нещо като ботаническите, но... още по-голяма. Думата дендрология всъщност отбелязва науката за дървесните видове. На дендрология се обучават например специалистите по горско стопанство, с други думи... горските стопани.

Въпросната градина е великолепна, ако гледаме на нея просто като на парк, но и изключително ценна за всеки, който разпознава видовете. Пък и не се задоволява само с дървета и храсти, както е по дефиниция, ами включва и много алеи с цветя. Просто пир за очите и душата!

Административно се намира на територията на село Прухонице, но разстоянията са такива, че спокойно може да слезете от градския транспорт в Прага и след четвърт час приятна разходка да сте на входа на градината. Гостуването ни в нея беше точно на предела между сезоните на *магнолиите* и *лалетата*, така че гледката наистина си я биваше! Стопаните на градината обявяват предварително на уебсайта си кога се очаква едно



Тайната градина на хълма Петршин



Магнолиите на Прага



Лалетата от Дендрологичната градина

или друго растение да разцъфти. Така човек може да се пристрасти и да отскача до градината често-често. Цялата площ, която ще се разкрие пред очите ви, функционира и като научен център, в който непрекъснато се работи – и хубавото е, че човек става свидетел и на това. В единия край на градината са разсадниците със стотици млади фиданки. Има и голямо езеро, което създава прекрасна атмосфера.

Ако за другите ни предложения са достатъчни дори часовете след работния ден, тук определено е нужно повече време. Общата площ на градината е над 70 хектара, като видовете са повече от 10 хил. Домакините например се гордеят с колекцията си от рози, сред които има стари сортове, които няма да срещнете просто така. От сайта научихме и още нещо любопитно – именно от Дендрологическата градина се снабдяват с посадъчен материал повече от 400 други градини из Чехия и по света. Значи може да се каже, че това е *Майката на ботаническите градини* – толкова специално е мястото.

Хрумна ни за миг, че от тази градина може да се доберем до Прухоницкия парк, който пък предлага наистина великолепие от природа. Но си признаваме, че и градината, и паркът изискват специално внимание и... сили. Важното е друго – в Прага природата е толкова близо до всички нас и бързо ни зарежда със сили. Струва си да ѝ благодарим.

Красимир Проданов

Снимки: Деница Проданова

Една година без Максим Минчев

На 15 ноември се навършва една година от загубата на генералния директор на БТА Максим Минчев – ерудиран журналист, неуморим пътешественик, голям българин. Максим беше човекът, който събра и обедини българските журналисти и директори на издания от цял свят, той, заедно с екипа си от БТА, успя да изгради 15-годишната традиция на Световните срещи на българските медии. Беше слънчев, щедър и много деен, умееше да преценява бързо хората, да общува непринудено с тях и да ги привлича за общото дело, неговото жизнелюбие беше заразяващо.

Максим Минчев беше преди всичко човек на каузите. „Два милиона българи живеят извън границите на България и ние трябва да направим всичко възможно те да останат българи“, каза той на срещата на българските медии в Мадрид. И правеше всичко, което е по силите му, да ни сплотява в името на България. Медийните срещи бяха и срещи с големи личности от българската култура и наука. Максим имаше необятна душа, в която свидно място заемаха нашите изстрадали сънародници от Сърбия, Македония, Албания и Бесарабия. Шестият световен конгрес на информационните агенции в София е една от последните мащабни изяви на БТА под ръководството на Максим Минчев, който беше и генерален секре-



Шефът на БТА Максим Минчев на 15-та световна среща на българските медии в Тирана, 2019 г.

тар на Световния съвет на информационните агенции (NACO). Няколко месеца след смъртта на Максим Минчев в БТА е открит Мултимедийен център „Максим“ на негово име. В памет на шефа на БТА е издаден специален брой на списание „Лик“. Учредена е и награда за качествена агенционна журналистика „Максим Минчев“ на Европейския алианс на информационните агенции (ЕАНА), която получи заместник-главната редакторка на ДПА Анте Хомбургер. Нека не забравяме, че Максим Минчев винаги ратуваше за свободата на словото и свободата на медиите, без която не може да има качествена журналистика.

Мария Захариева

Абонамент

Интересува ли ви животът на българите в Чехия, България и в целия свят?

Абонирайте се за списание „Българи“, подкрепете своето българско списание! „Българи“ е едно от най-представителните списания на българската общност.

Годишният абонамент за 6 броя е само 180 Kč. Почтенските услуги поема сдружение „Възраждане“. Средствата можете да изпратите на сметката на сдружението **2201279334/2010** или по пощата на адрес: Vazraždane, Vocelova 3, 120 00 Praha 2.



Обадете ни се на GSM 777 196 322 или ни пишете на e-mail bulgari@atlas.cz

За контакти: Vazraždane Vocelova 602/3, 120 00 Praha 2 Тел.: +420 777 196 322 bulgari@atlas.cz, www.bulgari.eu Facebook: Bulgari Vazraždane

България брой 4/2021

Издател:

Гражданско сдружение „Възраждане“, „Воцелова“ 3, 120 00 Прага 2

Адрес на редакцията: Vocelova 3, 120 00 Praha 2

„Българи“ излиза с финансовата подкрепа на Министерството на културата на Чешката република

Регистрационен номер в Министерството на културата на Чешката република: E 13282

ISSN 2336-8365

Главен редактор: Мария Захариева

Редакционен екип: д-р Красимира Мархалева, Красимир Проданов

Коректор: д-р Десислава Вилимовска

Сътрудници: Снежана Таскова, Пламен Тотев, Даниела Горчева, Минка Атанасова, Раиса Андонова-Шурм, Златна Костова, Здравка Славова, Деница Проданова, д-р Десислава Вилимовска, Петя Константинова, Сирма Зидаро-Коунова, Наталия Бояджиева, Васил Самоковлиев, Ели Мандажиева

Дизайн: Владислав Цонев

Година 20, брой 4/2021

e-mail: bulgari@atlas.cz
www.bulgari.eu

Печат: TISKAP s.r.o.

Цена: 30 крони
Годишен абонамент: 180 крони

Всички права запазени

Това издание или отделни негови части не могат да бъдат размножавани, публикувани и/или предавани по електронен, механичен, фотокопирен или друг начин, както и въведени в информационни системи, включително компютърни, без изрично писмено съгласие от издателя – Vazraždane

Позицията на редакцията може да не съвпада с мнението на авторите на публикуваните материали. Авторите отговарят за авторството на своите текстове.

Bulgari

Periodikum bulharske menšiny v České republice
Časopis je vydáván s finanční podporou Ministerstva kultury České republiky

Bulgari 4/2021

Adresa redakce a tel. spojení: Vocelova 3, 120 00 Praha 2
221 419 838, 777 196 322
bulgari@atlas.cz, www.bulgari.eu

Ročník XX
Periodicita: 6
Náklad: 600 výtisků
Místo vydávání: Praha
Číslo vydání: 4/2021
Evidenční číslo: MK ČR 13282
ISSN 2336-8365

Vydavatel: Vazraždane, Vocelova 3
120 00 Praha 2, IČO 26544229



Юбилеен концерт на ансамбъл „Пирин“ с участието на танцовите състави „Мартеница“ от Будапеща, „Китка“ от Виена и „Китка“ от Бърно. 23 октомври 2021 г. Културен дом „Рубин“, град Бърно



Държавният
културен
институт-МВНР
и gledam.bg
представят:

**БГ ЕКРАН
ОНЛАЙН** 

II ОНЛАЙН ФЕСТИВАЛ ЗА БЪЛГАРСКИ ФИЛМ – 2021



+ 1
сериал

+ 5
къси

+ 9
доку
филма

+ 9
игрални

29.11 – 19.12

гледай и ти
gledam.bg/pages/bg-ekran-online

Държавен културен институт – МВНР и gledam.bg

Избраните заглавия могат да се гледат безплатно по всяко време и на всякакъв вид устройство в периода в България и в чужбина
чрез следния линк: <https://gledam.bg/pages/bg-ekran-online>